

NaderBekeken

Tweesprong

Verder in dit nummer o.a.:

- Ruimte in de herberg
- Paradijspoort of zijdeur
- Gods jaloezie

Gods genade en Kaïns ongeloof

Schriftlicht
Bart van Egmond

... Op een keer bracht Kaïn de HEER een offer van wat hij had geoogst. Ook Abel bracht een offer;... 'Wat heb je gedaan?' zei de HEER. 'Hoor toch hoe het bloed van je broer uit de aarde naar mij schreeuwt. Daarom: vervloekt ben jij! Ga weg van deze plek...'

(Genesis 4:1-16)

Het verhaal van Kaïn en Abel – je bent ermee opgegroeid. Het is een verdrietig verhaal, waar je ontroerd van kunt raken. Kaïn vermoordt zijn eigen broertje. Wat een verdriet in de familie van Adam en Eva.

Maar hoe ontroerend het ook is – staat het ook niet een beetje op een afstand? Want wie van ons vermoordt nu zijn eigen broer? Dat is wel heel extreem. Je komt het hoogstens tegen in een misdaadfilm of in die verschrikkelijke berichten over familiedrama's. Toch gaat het hier over meer dan over een familiedrama, zoals je die ziet op tv. Dit verhaal gaat over het gezin van God, de kerk. Het gaat over de grote tegenstellingen die in de kerk ontstaan doordat gedoopte christenen verschillend reageren op het evangelie. De kerk is niet de plek waar we allemaal al binnen zijn, waar er geen beslissingen meer vallen. De kerk hier op aarde is nog in wording. Het is de plek waar God met zijn evangelie naar ons toe komt, en ons steeds weer oproept om

te geloven en tot inkeer te komen. Op die boodschap reageren mensen verschillend: met geloof of met ongeloof. En daardoor ontstaat een scheiding in de kerk. Een scheiding die pijn doet. Die soms dwars door je gezin heen gaat. Daarover gaat de geschiedenis van Kaïn en Abel.

Twee soorten offers

Het verhaal uit Genesis 4 geeft een inkijkje in de familie van Adam en Eva. Nadat zij de Here hadden verlaten, had de Here zelf hen opgezocht en een nieuw begin met hen gemaakt (Gen. 3:9v). Adam en Eva hadden de Here God weer leren dienen. En dat hadden ze hun kinderen ook geleerd. Vandaar dat je leest dat Kaïn en Abel de Here

een offer gaan brengen. Kaïn is landbouwer, net als zijn vader, en hij brengt wat van de opbrengst van zijn akker als offer aan de Here. Abel is herder geworden. Hij offert een van zijn eerstgeborenen dieren. Zo geven ze samen vorm aan de dienst aan God. Zo is dat bij de meesten van ons ook gegaan. Van jong af aan leerden we naar de kerk te gaan, om daar onszelf aan de Here te geven. Zo deden Kaïn en Abel dat ook.

Toch is het allemaal niet zo mooi als het eruitziet. Kaïn en Abel *doen* uiterlijk dezelfde dingen, maar vanbinnen zijn ze heel verschillend. En dat wordt duidelijk uit Gods reactie op hun offers. De Here merkte Abel en zijn offer op, maar voor Kaïn en zijn offer had hij geen oog. Het staat er expres zo: eerst wordt de persoon genoemd die het offer brengt, en dan pas zijn offer. Het gaat de Here kennelijk allereerst om de persoon die het offer brengt, en hoe hij in zijn hart tegenover de Here staat. Zo spreekt Hebreëen 11:4 er ook over: 'Door het geloof

heeft Abel God een beter offer gebracht dan Kaïn.

Kennelijk was dát het verschil tussen die twee. Abel vertrouwde op de Here en vertrouwde zichzelf aan Hem toe. Maar zo gaat Kaïn blijkbaar niet naar de Here. Voor hem blijft het offer iets van de buitenkant. Hij brengt wel een offer. Zo had hij het thuis geleerd. Maar hij doet het niet van harte. Hij is als die oudste zoon, die voor zijn Vader werkt maar niet van zijn Vader houdt. Hij is boos, want hij kan het niet hebben dat de Here geen genoeg neemt met zijn uiterlijke gehoorzaamheid.

Berouw of verzet

De Here laat Kaïn nadenken: Kaïn, waarom ben je boos en is je gezicht betrokken? Als je goed doet, heb je alle reden om je hoofd op te heffen. Maar als je kwaad doet, ligt de zonde als een wild dier voor de deur om je te grijpen, maar jij moet over haar heersen (vgl. Gen. 4:6-7). Kaïn weet dat hij fout zit. Hij heeft een slecht geweten. Hij kan nu twee dingen doen. Zich bekeren en eerlijk tegen de Here zeggen: Here, ik heb U geen recht gedaan. Vergeeft U mij. Dan handelt hij goed. Dan heeft hij de zonde die als een wild dier op de loer ligt, overwonnen door zijn geloof. Maar hij kan ook vasthouden aan zijn eigen gelijk. Dan handelt hij verkeerd. Dan kiest hij ervoor zich te laten 'opeten' door zijn vijandschap tegen God, alsof een wild dier hem te grazen neemt. Precies dat is wat Kaïn doet. Hij wil zijn zonde niet belijden. En daaraan zie je dat Kaïn geen échte gelovige is. Als je oprecht in de Here gelooft, dan kun je je nog zo verkeerd gedragen tegenover Hem. Maar als Hij je daaraan ontdekt, dan wil je uiteindelijk aan die houding niet vasthouden. Kaïn daarentegen wil zich niet bekeren van zijn houding tegenover de Here. Hij wil geen vergeving. Aan de buitenkant lijkt hij wel een gelovige, maar diep vanbinnen is hij dat niet. Kaïn was uit de duivel (1 Joh. 3:12).

Geloof en ongeloof in de kerk

Midden in de kerk komt hier een scheiding tussen wie gelooft in de Here en wie niet in Hem gelooft. Kaïn en Abel

hoorden allebei bij Gods verbond. De Here had tegen hen gezegd: Ik wil jullie God zijn. Geef jezelf dan ook aan mij. Maar je ziet vervolgens twee reacties: geloof bij Abel en ongeloof bij Kaïn. Het is niet zo dat we in de kerk al binnen zijn, en dat buiten de mensen zijn die niet in de Here geloven. Nee, die scheiding tussen gelovigen en ongelovigen voltrekt zich in de kerk, in onze persoonlijke reactie op de Here en zijn evangelie. Erken je de Here als de Redder van je leven en wil je Hem daarom heel je hart geven? Of zeg je tegen Hem: U mag best iets hebben, maar U mag mij niet hebben. Zo reageerde Kaïn. En daaruit bleek dat hij uit de duivel was. Hij wilde zijn eigen baas en redder zijn.

Dan gaat het van kwaad tot erger. Kaïn komt niet tot inkeer, maar blijft boos. Direct op Gods gesprek met Kaïn volgt dat hij Abel mee het veld in neemt en hem daar doodslaat. Waarom deed hij dat? Johannes vertelt in zijn eerste brief (3:12) dat Kaïn dat deed 'omdat zijn eigen daden slecht waren en die van zijn broer rechtvaardig'. Kaïn kon er niet tegen dat Abel in de ogen van de Here goed handelde en hijzelf slecht. Abel was de spiegel waardoor Kaïn zijn eigen slechtheid zag. Abel was Gods megafoon waardoor hij naar Kaïn riep: Kaïn, je zit op de verkeerde weg. Maar Kaïn wilde dat niet horen. En daarom ruimde hij zijn broertje uit de weg.

Moord in de kerk

Het griezelige is dat die moord van Kaïn plaatsvond in de kerk. Daaruit leer je dat de vijanden van de gelovigen er niet alleen zijn buiten de kerk, maar ook in de kerk. De Here Jezus zegt dat trouwens ook heel duidelijk. Voor zijn sterven herinnert Hij de inwoners van Jeruzalem, de kerkmensen van die tijd, eraan dat ze altijd al Gods profeten hadden gedood.¹ Die profeten bekritiseerden namens de Here hun zelfbedachte godsdienst. Maar daar wilden de inwoners van Jeruzalem niet op aangesproken worden. Jij gaat me toch niet vertellen dat de Here hier geen genoeg mee neemt? Ik doe toch goed mee? Er staat toch nergens dat ik twee keer naar de kerk moet? En zou je niet

NaderBekeken

- **Schriftlicht**
Gods genade en Kaïns ongeloof 138
Bart van Egmond
- **Kroniek**
Meegaan met de tijd? 141
Pieter Boonstra
- **Thema**
Paradijspoort of zijdeur? De rechtvaardiging van de zondaar in de 21e eeuw 145
Jakob van Bruggen
- **Column**
Een pilletje tegen de eenzaamheid 149
Rufus Pos
- **Woordwaarde**
Mag God wel jaloers zijn en wij niet? 150
Hans de Wolf
- **Klimaatafspraken**
Liturgie 153
Pieter Niemeijer
- **Rondblik**
GTU een stap dichterbij 154
Henk Jan Visser
- **Synode 2017**
Synode-impressie 156
Dick Dreschler
- **Gemeentebreed**
Ambtsdienst vandaag 158
Jan Bollemaat
- **Gelezen**
Psalmen-commentaar van Douma compleet 161
Hans de Wolf
Tekst en prediker 162
Aryjan Hendriks
- **Gedicht**
Pinksteren. Nel Benschop 164
Gert Slings
- **Persrevue**
Enthousiast gereformeerd 165
Vrouw en ambt (vervolg) 166
Perry Storm

eerst eens naar jezelf kijken? Voel je hoe dichtbij dit komt? Kaïn was kerklid. Die inwoners van Jeruzalem waren mensen uit de kerk. Keurige 'gelovigen'. Uitgerekend die mensen vermoordden hun broeders en zusters. Zulke mensen kunnen wij dus ook zijn. Wat doe je als je broeder of zuster door zijn woorden of daden je confronteert met de wil van God? Laat je je corrigeren, of zet je die ander weg als een heilig boontje, als iemand die het altijd beter weet, als een scherpstlijper? Dat is geen letterlijke moord. Maar voor de Here is het hetzelfde als wat Kaïn deed: je broeder 'doden', omdat zijn daden rechtvaardig zijn en jouw daden slecht. In de manier waarop je reageert op het geloof en de gehoorzaamheid van je broeders of zusters, blijkt je eigen houding tegenover de Here.

Keerzijde van Gods liefde

Als Kaïn zijn broer gedood heeft, zoekt de Here hem opnieuw op: 'Waar is je broer, Abel?', vraagt Hij (vs. 9). Daarin zie je weer de genade van de Here. Al heeft Kaïn nog zoiets ergs gedaan, de Here wil hem de kans geven om eerlijk zijn schuld te belijden en een nieuw begin met hem te maken (zoals eens bij Adam, Gen. 3:9). Maar Kaïn laat merken dat hij geen vrede met de Here wil. Hij doet alsof er niets gebeurd is en antwoordt: 'Dat weet ik niet. Moet ik mijn broer soms bewaken?' (vs. 9). Pas nadat hij dit gezegd heeft, laat de Here hem definitief gaan op zijn zelfgekozen weg. Nu moet Kaïn zijn schuld zelf dragen. Voor de Here is geen zonde te groot om te vergeven. Daarvoor heeft de Here Jezus zijn leven gegeven. Maar wie geen vergeving wil, moet zelf zijn schuld dragen. Dan blijft er geen offer voor de zonden meer over. Dat gold ook voor Kaïn. De Here vervloekt hem pas, als hij de Here rechtstreeks gezegd heeft dat het hem allemaal niets kan schelen. En die vloek is vooral dat Kaïn weg moet van het aangezicht van de Here. Hij zal moeten gaan rondzwerven op de aarde. Je zou kunnen zeggen: hij wordt afgesneden van de gemeente die God bestemd heeft voor het eeuwige leven. Hij wil niet meer bij de kerk van de Here horen, en daarom mag het ook niet meer.

Want daar horen alleen mensen die van vergeving willen leven.²

In leven blijven is nog geen genade

Als Kaïn de vervloeking van de Here hoort, zegt hij: 'Mijn straf is te zwaar om te dragen' (4:13). Je merkt dat Kaïn beseft dat de straf van de Here erge gevolgen heeft. Toch betekent dat niet dat hij echt tot inkeer is gekomen. Wat hij het ergste vindt, zijn de tijdelijke gevolgen van de straf van God. Hij moet Gods bescherming missen en loopt het grote risico dat mensen hem zullen doden (om wat hij gedaan heeft). De Here belooft Kaïn dat Hij hem zal beschermen. Daarvan verzekert Hij hem zelfs met een teken. Maar daarmee wordt de straf van de Here niet minder zwaar. Want mét dat de Here Kaïn in leven houdt, kan Kaïn ook verdergaan met zijn verzet tegen Hem. En daardoor zal hij zijn schuld alleen maar groter maken.

Dat geldt vandaag nog voor ons. Als wij consequent kiezen tegen de Here, ontleemt de Here ons niet zijn bescherming in dit leven. Het kan heel goed met je gaan. Je hebt niet het gevoel dat je de Here nodig hebt.³ Maar juist dat is Gods straf. Dat Hij hen die Hem verlaten, overgeeft aan geestelijke verblinding. Deze waarschuwing komt ook naar ons toe vanuit dit bijbelgedeelte. God kan mensen die Hem verlaten, overgeven aan hun eigen wil zodat het van kwaad tot erger gaat (Rom. 1:24-32).

God is uit op verzoening

In dit bijbelgedeelte zie je aan de ene kant het gevaar van ongelof. Maar als je kijkt naar hoe de Here optreedt richting Kaïn, dan zie je ook zijn hart voor ons kloppen. Hij is uit op verzoening. Hij is een God die geen vreugde vindt in de dood van de zondaar, maar juist wil dat die tot inkeer komt en in leven blijft (Ez. 18:23). Daarom zocht Hij Kaïn steeds

op, hoe erg het ook was wat hij had gedaan. Daarom stuurde Hij zijn eigen Zoon naar deze wereld om te sterven door de handen van zondige mensen, om zo de straf te dragen die zijn eigen moordenaars hadden verdiend. Het bloed van Abel riep om vergelding (Gen. 4:10). Het bloed van Christus spreekt van 'betere dingen', het roept om vergeving voor ieder die in Hem gelooft en Hem niet afwijst (Heb. 12:24-25). Met die boodschap van verzoening kwam de Here ook ons leven binnen, en Hij doet dat telkens opnieuw. Laten we Hem dus niet afwijzen, maar Hem steeds weer in de armen vallen.

Noten:

- 1 Al het onschuldige bloed dat op aarde is vergoten zal jullie worden aangerekend, vanaf het bloed van Abel, de rechtvaardige, tot het bloed van Zecharja, de zoon van Berechja, die jullie vermoord hebben tussen het heiligdom en het brandofferaltaar. Jeruzalem, Jeruzalem, dat profeten doodt, en stenigt wie tot u gezonden zijn. Hoe vaak heb ik je kinderen niet bijeen willen brengen als een hen haar kuikens, maar jullie hebben niet gewild (vgl. Mat. 23:35-37).
- 2 Vergelijk art. 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de kenmerken van de christenen.
- 3 In Gen. 4:17 staat dat Kaïn een stad bouwde. Het gaat naar aardse maatstaven goed met hem. Hij kan zichzelf beschermen. Maar des te minder heeft hij het besef helemaal van de Here afhankelijk te zijn. Dat levensgevoel komt tot een hoogtepunt in de houding van Lamech.

Meegaan met de tijd?

Kroniek
Pieter Boonstra

In deze Kroniek neem ik een aantal artikelen als uitgangspunt, die de laatste tijd te lezen waren in het *Nederlands Dagblad* en het *Reformatorisch Dagblad*. In deze artikelen zijn interessante ontwikkelingen te zien die mijns inziens een belangrijk antwoord geven op de vraag: wat is er toch aan de hand in onze kerken?

Ik begin met een artikel van prof. Kees de Ruijter met als titel: 'Als het jouw kerk niet meer is' (*ND*, 18 apr. 2017). Daarin wordt een korte opsomming gegeven van alles wat er zoal in onze kerken speelt. In korte tijd is er in de vrijgemaakte kerken veel veranderd. Wanneer we ons alleen al beperken tot de eredienst, worden de volgende punten genoemd: er wordt zo veel extra's in de kerkdienst gepropt dat je aan het eind de preek alweer vergeten bent, psalmen worden nauwelijks nog gezongen en daarvoor in de plaats worden veelal onbekende liederen opgegeven, de liturgie heeft een hoog improviserend gehalte, de preek verzandt in een feelgoodverhaal.

Als je al deze dingen stuk voor stuk op je laat inwerken, zeg je: Hier is nogal een verandering gaande!

Feelgood

Maar hoe moeten we deze verandering nu duiden? Op die vraag geeft De Ruijter geen rechtstreeks antwoord. Wel heeft hij verschillende mensen bevraagd en hij concludeert uit hun reacties dat de eenheid in Christus niet op het spel staat. Met andere woorden, het gaat als ik hem goed begrijp, om 'middelmatische zaken'. In ieder geval zijn de bovengenoemde zaken geen redenen om de kerk te verlaten. Integendeel. En dan gaat De Ruijter een stap verder. Volgens hem is er bij mensen die aangeven 'dit is mijn kerk niet meer', namelijk sprake van 'afhaakgedrag'. Of nog dieper: er is sprake van 'onverbondenheid'. Dat is de diagnose die De Ruijter stelt. De kerk is voor veel mensen een kerk geworden waarin jouw voorkeu-

ren centraal moeten staan. En als dat niet meer gebeurt, dan haak je af. Er is geen sprake meer van een 'de ander in liefde verdragen'. In plaats daarvan 'zit je op het puntje van je stoel'. Volgens De Ruijter is dat geen goede houding. De kerk is van Christus en Christus is van God. 'We gaan naar de kerk om Hem te ontmoeten en te eren. Zou dat echt lukken als je al op het puntje van je stoel zit?' Het antwoord is duidelijk. Wanneer je op het puntje van je stoel zit, moet je je bekeren van je 'afhaakgedrag' en 'onverbondenheid'. Ja, tussen de regels door word je beschuldigd van het feit dat je de eenheid in Christus op het spel zet.

Het valt me op dat ik deze diagnose de laatste tijd wel vaker hoor of lees. Telkens wordt, in andere bewoordingen, hetzelfde gezegd. We moeten 'op weg naar gereformeerd 2.0'. Tegen hen die niet op deze weg willen meegaan, worden harde woorden gesproken. Dat ze moeten loskomen van hun 'massieve zekerheden'. Dat ze moeten ophouden om hun tijd te verspillen aan 'exegetische veldslagen' en 'hermeneutische conflicten' (*ND*, 9 apr. 2016). Er worden

beschuldigingen geuit over 'een verstikkende cultuur in de vrijgemaakte kerken die uit is op beheersing, ordening en ratio'. We zitten gevangen in een 'oude tijdgeest' waardoor bijbelteksten eenzijdig worden uitgelegd. Het wordt tijd daarvan nu eindelijk eens los te komen (ND, 5 dec. 2016). En de suggestie is duidelijk: doe je dat niet, dan ben jij degene die de eenheid breekt, omdat je weigert en halsstarrig bent. Omdat je koste wat het kost wilt vasthouden aan hoe het vroeger was.

Maar hoe zit het dan met al die ontwikkelingen die zich in onze kerken voordoen? Wanneer we uitgaan van de bijbelse gedachte dat we naar de kerk gaan om God te ontmoeten en te eren, dan is het toch een kwalijke ontwikkeling wanneer geconstateerd moet worden dat de liturgie van improvisatie aan elkaar hangt? Hoe is dat te rijmen met het feit dat er in de kerkdienst sprake is van een ontmoeting met de heilige God? En als de preek zo vaak verzandt in een modieus feelgoodverhaal, hoe kun je dan nog God ontmoeten in zijn Woord? En precies dit zijn de vragen die zo veel mensen in onze kerken bezighouden.

Ruimte geven

Maar het probleem is dat op déze vragen niet wordt ingegaan. Sterker nog: als je deze kritische vragen aan de orde stelt, word je zélf onder kritiek gesteld. Hoe kan dat? Wat is hier aan de hand?

Inzicht gevend is dat De Ruijter in zijn artikel een van zijn diepste motieven en drijfveren voor zijn schrijven op tafel legt. In een discussie met een gemeentelid die zijn hartenkreet erover uitte dat 'de kerk zijn kerk niet meer is', stelt hij daar het volgende tegenover: 'Ik hoop en bid dat die kerk ook een herberg mag zijn voor mijn kleinkinderen.' Dat is een mooi motief. Het punt is alleen dat dit ook het motief is van al diegenen die kritiek uiten op al die zaken die zich in rap tempo onder onze ogen in onze kerken ontwikkelen. Naast de genoemde punten aangaande de eredienst noemt De Ruijter ook nog: de weinige kennisbagage die

catechisanten meekrijgen. Juist met het oog op de toekomst van de kerk is dit toch een aangelegen punt? Heeft de profeet Hosea al niet dat verband moeten leggen tussen de ondergang van Gods volk en het gebrek aan kennis? Het is daarom niet verwonderlijk dat menigeen in onze kerken hierover zijn zorgen uit. Vanuit hetzelfde motief! De kerk dient een herberg te zijn óók voor komende generaties.

De vraag die daarom steeds dringender wordt, is deze: wat is hier toch precies aan de hand? Hoe kan het dat je beiden redeneert vanuit eenzelfde motief en toch de ontwikkelingen zo verschillend waardeert? Vanuit hetzelfde motief gaan wegen uiteen, hoe kan dat?

In dat verband bleef de volgende zin uit het artikel van De Ruijter bij mij haken: 'Zou de kerk niet moeten meegroeiën met de volgende generaties?' Volgens De Ruijter, en met hem vele anderen, is dat namelijk wat nodig is. Of nu gezegd wordt dat we op weg moeten naar 'gereformeerd 2.0' of dat het nodig is om de Bijbel 'anders te lezen' of dat we moeten loskomen van de 'oude tijdgeest', het komt allemaal op hetzelfde neer. De kerk móet met de tijd meegaan. Dat is het ultieme argument. Daarmee worden niet alle ontwikkelingen goedgepraat, maar wel de ruimte gegeven. Het móet. Of je er

nu blij mee bent of niet: de kerk moet veranderen. Anders zal ze geen herberg meer zijn voor onze kleinkinderen.

Meegaan of niet?

Een tijdje geleden werd ik attent gemaakt op een column geschreven door Jan Schippers onder de titel: 'Je moet met de tijd meegaan, of niet?' (RD, 17 nov. 2016). Schippers, directeur van

het wetenschappelijk instituut voor de SGP, stelt daarin aan de orde hoe in onze dagen een van de meest belangrijke kwesties is dat wij 'bij de tijd zijn'. Ik citeer: 'Tegenwoordig krijgt vrijwel niemand graag het verwijt dat hij achterloopt bij de rest. Is dat zo erg, dan? Ja, want dan ben je achterlijk. Wie niet meegaat met de tijd, is bij voorbaat een verliezer.' Er wordt op je neergekeken.

Dit is een interessante observatie. Maar het wordt nog interessanter wanneer Schippers aangeeft dat vanaf 1960 in de politiek het argument dat iets niet meer van deze tijd is, een steeds hogere vlucht neemt. Sterker nog: het is een zwaarwegend argument geworden. Om mensen van de wijs te brengen en een discussie in jouw voordeel te beslechten, hoef je alleen maar aan te geven dat iets 'niet meer van deze tijd is' of dat wij 'met onze tijd moeten meegaan'. Of je hoort het mensen op straat tegen elkaar zeggen: 'Dat is zó

Herberg voor kleinkinderen

2016...' Je beroept je op de tijd. Aan de hand daarvan wordt bepaald of iets al dan niet passend is.

En precies dat zie ik ook gebeuren in de kerken. Als je je oor te luisteren legt, valt op dat in menige discussie dit argument gebruikt wordt. Of het nu gaat om liturgie, de preek, catechisatie, de vrouw in het ambt, stevast is er wel iemand die opmerkt: 'Ja maar, we moe-

met volgende generaties, daarop laat volgen: 'Maar een echt antwoord is dat niet.' Wanneer je een beroep doet op het feit dat we moeten meegaan met de tijd, is het namelijk niet meer nodig om in discussie te gaan. Je hoeft dan niet in te gaan op datgene wat door de ander als tegenargumenten naar voren wordt gebracht. Gereformeerd 2.0 is beter dan gereformeerd 1.0. De nieuwe tijdgeest is beter dan de oude. Wat

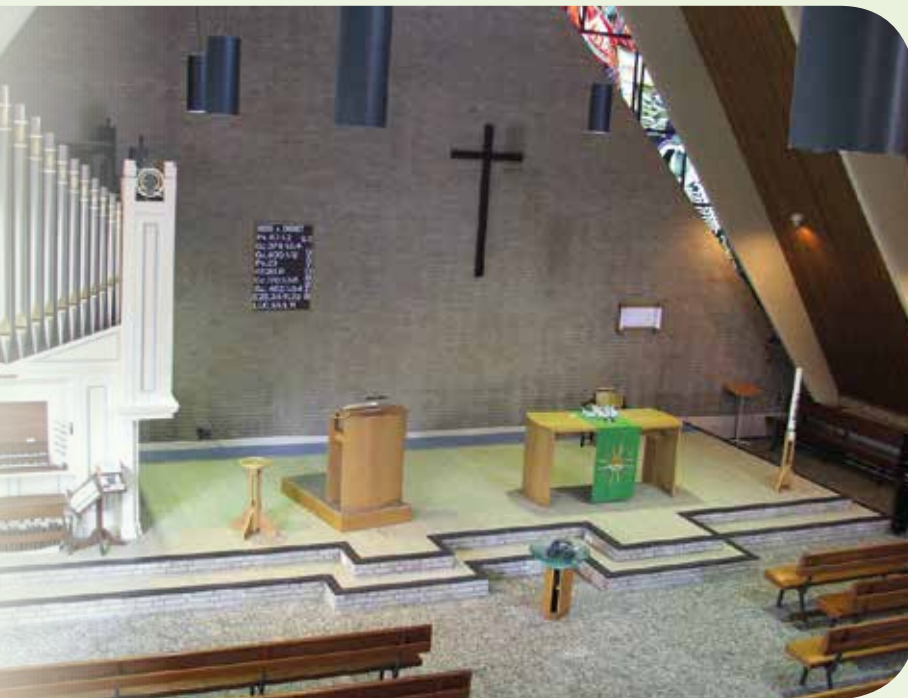
te twifelen aan het bestaan van vooruitgang. De personal computer is een stuk handiger dan ganzenveer, vulpen of schrijfmachine. Hij zegt: 'Ik ga hier graag in mee, maar zonder de toevoeging dat men dit *moet* doen omdat "de tijd" dit eist en zonder anderen te beklagen of te verachten als ze op een andere wijze willen schrijven.' Maar waarom gebeurt dat wel? Waarom wordt de tijd als argument gebruikt voor een 'heilig' moeten? Terpstra geeft aan: 'De idee van vooruitgang wordt ten onrechte van de ontwikkeling van techniek en (natuur)wetenschap overgeheveld naar andere domeinen.' Er is sprake van een denkfout: 'De tijdsorde van het ene domein is niet die van het andere domein' (p. 24).

Hoogste maatstaf

Wat betekent dit? Als je het feit dat er sprake is van technologische en wetenschappelijke vooruitgang, toepast op 'de tijd', dan maak je die tot een hogere orde. In de kerk betekent dit dan dat je, wanneer je je beroept op 'de tijd', bij voorbaat de Bijbel op de tweede plaats zet. Een duidelijk voorbeeld hiervan wordt gegeven door prof. Ad de Bruijne die een column schreef met als titel: 'Nee, niet weer een verhaal over de vrouw in het ambt!' (ND, 11 feb. 2017). Hij brengt daar zijn mening als volgt onder woorden: 'Volgens mij is de kernvraag niet wat de Bijbel zegt over vrouw en ambt, maar wat man- en vrouw-zijn betekent.' De conclusie van De Bruijne is dan ook: 'Wij leven in een samenleving waarin beiden gelijk zijn en ervaren dagelijks dat dit niet tot chaos leidt. (...)

Daarom is het vandaag niet langer nodig om het geschapen verschil tussen man en vrouw in te vullen als een gezags-

verhouding. (...) Op dit punt kunnen wij zonder problemen iets meer vooruitgrijpen op de wereld van de toekomst dan mogelijk was in de tijd van Augustinus of Paulus.' Duidelijk wordt hier aangegeven dat niet de Bijbel de hoogste maatstaf is, maar de ontwikkeling in de tijd. Vanwege deze verschuiving is het niet nodig om dan nog verder in discussie te gaan over wat de Bijbel precies zegt over de vrouw in het ambt.

ten met onze tijd meegaan! Daarom is het nodig dat de liturgie verandert, dat de preek een andere vorm krijgt, de catechisaties geen catechisaties meer zijn, de vrouw in het ambt moet. Zoals we het gewend waren, is niet meer van deze tijd!' Als ik me niet vergis, verslaat dit argument zijn tienduizenden. Ja, het is voor velen zo'n sterk en gewichtig argument dat iemand die desondanks toch kritische vragen blijft stellen bij allerlei ontwikkelingen in de kerk, wordt beticht van liefdeloosheid en onverbondenheid.

Heilig moeten

Maar je kunt nog een stap verder gaan. Zoals Schippers het heel sterk zegt: 'Het is een non-argument waarmee iemand de vraag wil ontlopen of het nieuwe echt beter is dan het oude.' Iets daarvan moet De Ruijter ook hebben aangevoeld omdat hij, na aan de orde te hebben gesteld dat we moeten meegroeien

je ook precies met 'gereformeerd' of 'tijdgeest' bedoelt, de suggestie is: het nieuwe is beter dan het oude. Of op z'n minst is het nu nodig dat het nieuwe het oude vervangt. Daar hoeft geen discussie over te zijn. Het is gewoon zo.

En dit alles steunt op het zogenaamde vooruitgangsgeloof. Heel kort gezegd komt dit geloof hierop neer: het verleden schiet voor vandaag te kort, de toekomst moet beter. Vanuit dit geloof is er sprake van een móeten: je moet meegaan met de tijd, anders loopt het slecht met je af.

De Nijmeegse filosoof Marin Terpstra heeft hierover een boek geschreven. De titel is *Omstreden moderniteit. Over de gemeenplaats 'Dat is niet meer van deze tijd'* (Nijmegen, 2016). Hij bekritiseert in het boek dit vooruitgangsgeloof. Dat wil niet zeggen dat hij ons oproept om

Het zogenaamde vooruitgangsgeloof

Hetzelfde zie je gebeuren in het al eerder genoemde artikel van De Ruijter. Ook daar wordt niet de discussie aangegaan of het 'nieuwe' van een liturgie die van improvisatie aan elkaar hangt, wel te rijmen is met de 'oude' gedachte dat het in de eredienst gaat om het samenkomen van God met zijn volk. Datzelfde geldt voor al die andere veranderingen. Is het 'nieuwe' van preken die nauwelijks een peptalk of conference ontstijgen, te rijmen met de 'oude' aanwijzingen van Paulus dat het moet gaan om verkondiging waarbij sprake is van de bediening van de verzoening? Is het 'nieuwe' van een catechese waarbij catechisanten geen kennisbagage meer meekrijgen, te rijmen met de 'oude' verbondsgedachte dat ouders beloven hun kinderen te zullen laten onderwijzen in de leer van de kerk? Deze discussie is niet nodig wanneer je je beroept op het feit dat 'de kerk moet meegroeiën met de volgende generaties'.

Onherbergzaamheid?

Het wrange is echter dat daarmee de kerk geen herberg meer zal zijn. Wanneer je Gods Woord als de hoogste

maatstaf loslaat, ben je overgeleverd aan de grillen van de huidige tijd. Wanneer je de norm niet meer haalt uit wat God zegt, beland je in een verstikkende cultuur waar 'de meerderheid' het voor het zeggen heeft of 'de grootste schreeuwer' of 'de nieuwste rage'. Boeiende retorica, uitgekende propaganda en goede pr gaan dan een belangrijke rol spelen. De kerk kan zich dan gaan toeleggen op entertainment en proberen daarmee de jongeren bij de kerk te houden: moderne muziek, moderne media, feelgood-preken. Het zal alleen maar de uittocht van jongeren bevorderen. Waarom? Omdat ze elders veel meer, betere en professionelere entertainment kunnen vinden. Zonder inhoud en zonder het 'onderscheiden van de geesten' (ook de geest van de tijd) verliest de kerk zijn geestelijke aantrekkingskracht. De kerk is dan geen herberg meer: er is daar namelijk geen beschutting meer tegen 'de onherbergzaamheid van de tijd' en er is geen beschutting meer tegen 'allerlei wind van leer'.

Voor de kerk moet Gods Woord allesbeslissend zijn. Dat Woord is niet

gebonden aan de tijd en overstijgt onze werkelijkheid dan ook verre. In dat licht hoeven we dan ook helemaal niet in paniek te raken wanneer we 'niet bij de tijd zijn'. Het is helemaal niet erg dat we in bepaalde dingen niet meegaan met onze tijd. Het is pas erg als we met schijnargumenten en non-argumenten Gods Woord buitenspel zetten. Het is pas erg wanneer we in de kerk niet meer de discussie aangaan of het 'nieuwe' wel echt de toets van Gods Woord kan doorstaan. Dat we bepaalde dingen gewoon doen 'omdat we met onze tijd moeten meegaan'. Maar zo ver is het nog niet. We staan als kerken op een tweesprong. Wat daarom nodig is, is gebed. Bidden om je broeder en zuster die dezelfde liefde heeft voor de kerk als jij. Die met dezelfde motieven strijdt als jij. Bidden dat we samen trouw zijn aan Gods Woord. Bidden om een kerk, in deze tijd, die luistert naar wat God zegt. En die zo een herberg is voor jong en oud.

Elders betere entertainment

Nader Bekeken in gesproken vorm!

Steun ons werk en word donateur van de CBB!

Ja, ik wil het werk van de CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienenden in Ermelo, steunen.

Ik machtig de CBB om, tot wederopzegging, van mijn rekening af te schrijven:

€ 5,-   € 10,-   € 25,-   € _____

De CBB mag dit bedrag afschrijven per:

maand   kwartaal   half jaar   jaar

Ik ontvang liever een betalingsverzoek

Voorletters + naam: .....

Adres: .....

Postcode + woonplaats: .....

IBAN nummer: .....

Datum: ..... Handtekening: .....

Dit formulier kunt u, ingevuld en ondertekend, in een envelop sturen naar:
CBB, Antwoordnummer 2011, 3840 XA Ermelo (een postzegel is niet nodig)

Paradijspoort of zijdeur?

De rechtvaardiging van de zondaar in de 21ste eeuw

Het grote Lutherverhaal begon voor ons vijfhonderd jaar geleden. In 1517. Op 31 oktober. Bij een publieke poort. De poort van de Slotkapel in Wittenberg. Daar hing Luther zijn 95 stellingen op over Gods vrije genade. Voor ons het begin van de Grote Reformatie.

Voor Luther zelf is het niet begonnen bij die poort van de Slotkapel. Voor hem was het al jaren eerder begonnen. Op het moment dat een andere poort voor hem was opengegaan. Hij noemt het zijn *paradijspoort*.

In zijn jongere jaren worstelde hij als monnik met zijn zonden en met de gedachte aan Gods strenge rechtvaardigheid. Vanaf 1512 boog hij zich over de Schriften, onder andere over de exegetische van Romeinen 1. En ergens tussen 1512 en 1515 is toen plotseling het licht van Gods vrijsprekende gerechtigheid voor hem gaan stralen. Hij ging de diepte peilen van de boodschap die Habakuk en Paulus onder woorden mochten brengen: 'De rechtvaardige zal door zijn geloof leven.' Wanneer hij later (in 1545) terugkijkt op deze periode, schrijft Luther: 'Opeens ging voor mij de poort van het paradijs open.'

Innerlijk geluk

Het is een opvallende zegswijze. Voor zondaren heeft het paradijs geen poort meer. De nakomelingen van Adam en Eva zijn uitgewezen. Engelen met flikkerende zwaarden sluiten sinds onze zondeval het paradijs af. Er is geen paradijspoort waardoor wij kunnen terugkeren naar de zaligheid en het geluk van de Schepper.

Toch durfde Luther wel te spreken over een paradijspoort. Hij wist zich een zondaar als de misdadiger aan het kruis. Rechtvaardig was die man opgehangen om de dood te sterven. Maar toen beriep deze misdadiger zich hulpeloos op de genade van zijn medegekruisigde, Jezus Christus. En het antwoord was verrassend: 'Heden zul je met Mij in het paradijs zijn!' Voor de ter dood veroordeelde ging opeens een paradijspoort open. Hij ging nog niet direct naar binnen. We weten niet hoeveel die ene nog geleden heeft voordat hij werkelijk met Christus was. Maar al die uren stond de paradijspoort al voor

hem open om daardoor in te gaan. Luther zinspeelt op deze gebeurtenis. Hij gaat naast die misdadiger staan en ontdekt dan dat het evangelie van Christus ook voor hem de paradijspoort laat opengaan. Luther las Romeinen 1:17b nu voor zichzelf en met een open hart: 'De rechtvaardige zal door zijn geloof leven.' En opeens mocht hij door Gods genade het woord van de Meester tot die moordenaar ook voor zichzelf herkennen: 'Heden zul je met MIJ in het paradijs zijn!'

Het innerlijk geluk dat de jonge monnik toen ten deel viel, heeft hij zijn leven

Stellingendeur Slotkerk Wittenberg

lang gekoesterd. Al spoedig ontdekte hij dat ditzelfde evangelie ook de schat was geweest in het leven van Augustinus. En van vele andere gelovigen in de Oude Kerk. Dit bemoedigde hem om in zijn eigen tijd een vurig voorvechter te worden voor het herstel van het evangelie van vrije genade. Hij heeft al zijn kracht ingezet om dit evangelie weer het kloppend hart te doen zijn van alle christenen en van de hele zingende kerk. Totdat ook hij in februari 1546 die

zijdig zijn door een misverstaan van Paulus. In de nieuwtestamentische wetenschap wordt al langere tijd gesproken over een nieuw Paulus-paradigma. Het zou een Luthers misverstand zijn geweest, te denken dat het de apostel vooral ging om de rechtvaardiging van de zondaar. Of om te menen dat het ging om de bevrijding van de veroordelende kracht van Gods wet. Luther zou een veel te wettisch beeld hebben

Paulus en Amsterdam

Anno Domini 2017 is het goed om deze beide punten onder ogen te zien. Daarom eerst iets meer over Luther en Paulus en daarna over Luther en Amsterdam.

1. Luther en Paulus

Het valt niet te ontkennen dat Luthers beeld van het Jodendom sterk was bepaald door de vaak antisemitische visie op Joden in het Europa van die tijd. Het valt ook niet te ontkennen dat een belangrijk deel van Paulus' brieven gewijd is aan het goed recht van christenen uit de heidenen om tot het Godsvolk gerekend te worden door geloof alleen. Betekent dit nu dat de rechtvaardiging van de zondaar door het geloof alleen een lutheraanse zijweg is ten opzichte van het Nieuwe Testament? Voor niet-theologen is het misschien lastig om moderne paradigma's te beoordelen, maar zij zijn aan de andere kant sterk in het voordeel doordat zij zich rechtstreeks op de Bijbel als geheel kunnen richten. En dan wordt het toch moeilijk om te aanvaarden dat het daarin niet centraal zou gaan over de rechtvaardiging van de zondaar.

Ik noem slechts een aantal hoogtepunten uit het Nieuwe Testament.

- Een engel deelde aan Jozef mee, dat de grote taak van Jezus zou zijn om zijn volk te bevrijden van hun zonden.
- De grootste profeet Johannes de Doper predikte een boetedoep tot vergeving van zonden.
- Jezus zelf leerde zijn leerlingen bidden: 'Vergeef ons onze schulden!'
- De afscheidsceremonie van Christus Jezus die wij tot zijn gedachtenis mogen blijven vieren, betekent zijn dood tot volkomen verzoening van onze zonden.
- De apostel Petrus spreekt op de Pinksterdag en roept de Joden op om zich te laten dopen onder aanroeping van Jezus Christus om vergeving te krijgen voor hun zonden (Hand. 2:38).

Moderne stad en Hervormingsdag

Voor dit evangelie schaamde Paulus zich niet in de wereldstad Rome (Rom. 1:16). En Luther stond niet alleen in één

open paradijspoort mocht binnengaan. En dit is de reden waarom wij nu Hervormingsdagen vieren en een Lutherjaar hebben in 2017. Het gaat niet allereerst om de breuk met Rome, het gaat om het herwonnen evangelie. Het blijde nieuws van de rechtvaardiging van de zondaar door de gerechtigheid van Christus Jezus.

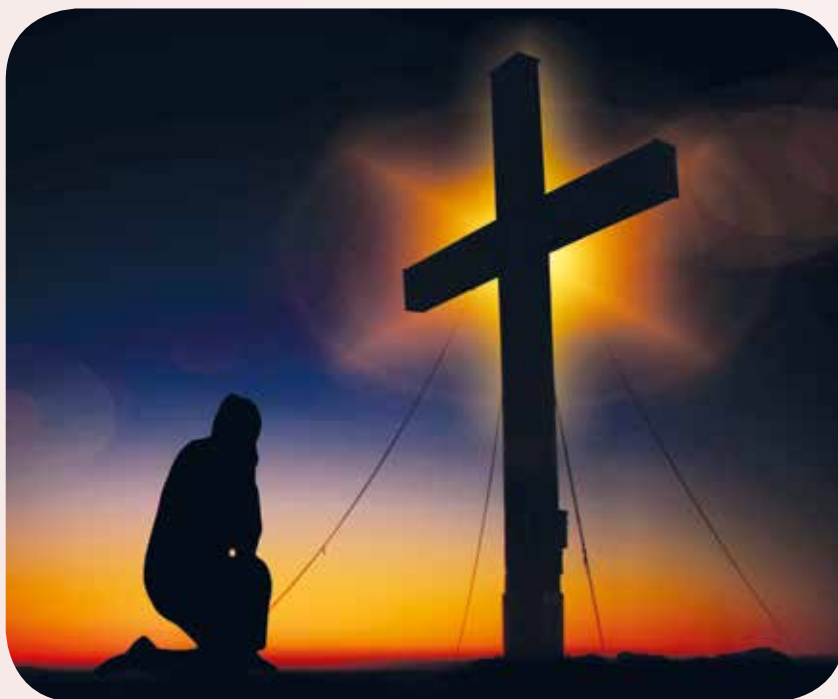
Omstreden

Zo vieren we Hervormingsdag en Lutherjaar, maar dat is vandaag niet onomstreden. Van verschillende kant wordt ons voorgehouden dat Luthers paradijspoort van destijds vandaag niet veel meer is dan een zijdeur. Luther zou met zijn rechtvaardigingsleer een historische en beperkte verschijning zijn: een zijweg in de kerkgeschiedenis en in de missionaire geschiedenis. En dit om twee redenen.

1. Zijn leer zou in de eerste plaats een-

gehad van het Jodendom, en hij zou niet goed hebben begrepen dat het bij Paulus gaat om de uitbreiding van Israël tot de volken. De persoonlijke rechtvaardiging van een zondaar zou slechts een zijdeur zijn.

2. In de tweede plaats zou Luthers rechtvaardigingsleer vandaag niet meer effectief zijn. Onze eenentwintigste eeuw zou geen aansluiting meer hebben bij de vooronderstellingen van zijn theologie. In een geseulariseerde samenleving zitten mensen niet te wachten op bevrijding van *schuld*. Missionair gezien is de rechtvaardigingsleer in de eenentwintigste eeuw hoogstens een zijdeur voor klassieke kerkmensen, maar niet de paradijspoort voor Amsterdam in deze eeuw. Wat moet die moderne stad nog met Hervormingsdag?

lijnt met Augustinus, maar ook met Paulus en het hele Nieuwe Testament, toen hij de paradijspoort zag opengaan in het evangelie van vrije genade voor zondaars, door geloof alleen. Eerst de Jood en ook de Griek!

2. Luther en Amsterdam

Hoe dit ook mag zijn, voor sommige christenen is dit niet zo belangrijk vandaag. Zij zoeken hun oriëntatie vooral bij de hoorders van deze tijd. En is het dan niet een feit, dat moderne mensen niet zitten te wachten op een boodschap over de rechtvaardiging van de zondaar? Wordt het geen tijd om andere ingangen te zoeken? En heeft de Bijbel ook niet een poort naar sociale gerechtigheid en naar bevrijding van verdrukking? Moet de hoofdingang vandaag niet veel meer gericht zijn op de wereld die de mensen bezighoudt? En op ons discipelschap in die wereld? Wie aankomt met het evangelie van de paradijspoort, lijkt aan te komen met een oude kerkdeur waar moderne mensen voor terugdeinzen. Toch blijft het vreemd, dat Paulus zich in het heidense Rome niet schaamde voor het evangelie van de rechtvaardiging en dat wij dit in een moderne wereldstad wel zouden moeten doen.

Komt het niet doordat hier iets wordt overgeslagen waar Paulus juist alle aandacht aan geeft? De apostel begon zijn prediking aan heidenen inderdaad niet met de boodschap van genade en vergeving. Hij begon met iets anders. Hij sprak de mensen aan op de Schepper die zij vergeten waren of misken- den. Hij riep de heidenen allereerst tot de orde van het Oude Testament. Hij stelde ze voor het aangezicht van de God die op hen toornt omdat zij wel zijn gaven uit zijn handen pakken, maar Hem niet de eer brengen. Zo begon Paulus in Lystra en in Athene. En zo begint hij ook in zijn brief aan de Romeinen.

Na het opschrift van 1:16-17 over de gratieverlening door het geloof, schrijft de apostel in 1:18v over de toorn van God die openbaar wordt van de hemel. Wat dan volgt, is een tekening van een moderne, vrijgevochten wereld waarin mensen hoogstens aan God denken via

hun eigen godenbeelden of voorstel- lingen. Paulus ziet daarin een straf van God omdat men Hem niet de eer heeft gegeven. En pas daarna komt de apostel terug op de rechtvaardiging, wanneer hij in hoofdstuk 3 schrijft: 'Iedereen heeft gezondigd en ontbeert de nabijheid van God; en iedereen wordt uit genade, die niets kost, door God als een rechtvaardige aangenomen omdat hij ons door Christus Jezus heeft verlost' (Rom. 3:23-24). God 'gaat in zijn ver- draagzaamheid voorbij aan zonden die in het verleden

zijn begaan' (3:25-26).

Zo predikte Paulus voor heidenen in grote steden en zo is hij ons voorbeeld. Het eerste wat wij aan niet-gelovigen mogen voorhouden, is het recht van *de vergeten Schepper*. Dat sluit niet aan bij wat mensen verwachten of willen, maar het sluit wel aan bij de realiteit van hun leven en van hun stad. Predikers als Spurgeon werden niet moe om de weg te gaan van de miskende Schepper naar het aanbod van vergeving en genade. Wat betekent dit voor ons? Dat je net als

Paulus bij het *paradijs* en bij Adam en Eva moet beginnen voordat je over de *paradijspoort* voor zondaren kunt spreken. Voor sommigen vandaag is het Oude Testament een Israëlitisch menselijk boek en niet het woord van Mozes en Gods profeten. Het paradijs wordt een mythe en Genesis 1 - 3 een legende. De prijs van deze meningen is hoog. Wie niet gelooft in de werke- lijkheid van Adam en Eva, verdwaalt in de Bijbel en raakt de weg kwijt in Amsterdam. Wie van geen paradijs wil weten, zal ook geen poort meer zien opengaan!

Persoonlijk

Hervormingsdag viert in de eenen- twintigste eeuw blijft zinvol. De dag herinnert ons aan Luther. En aan de paradijspoort van de rechtvaardiging van de zondaar door geloof alleen. We blijven herinnerd aan de kern van het evangelie en aan het geheel van de hei- lige Schriften.

Toch zijn we er niet met een historische gedenkdag. Een jaarlijkse viering heeft al- leen zin wanneer ze is in- gebed in een persoonlijke werkelijkheid. Luther was niet een theoloog die een nieuw paradigma ontwik- kelde dat enkele eeuwen de lutherse theologie beheerste. Luther was een jongeman die worstelde met zijn zonden omdat hij heel hoog dacht van God, Schepper en Rech- ter. En toen werd voor hem persoonlijk de paradijspoort

Andere ingangen zoeken

geopend. Zoals ook de moordenaar aan het kruis het evangelie als persoonlijk antwoord ontving op zijn stervenswens: 'Gedenk mij!'

Terugdenken aan Luther op Hervormingsdagen in de eenentwintigste eeuw en in een speciaal gedenkjaar doet op ieder van ons persoonlijk een appel. Hoe sta je zelf tegenover de hemelse majesteit die je het aanzijn gaf bij je verwekking en die je de adem schonk bij je geboorte en die elke seconde je hart doet kloppen? En hoe persoonlijk ben je verrast wanneer er voor jou als zondaar een poort opengaat naar het verloren paradijs? Ben je zo gegrepen als Luther levenslang? Dat is je eigen Hervormingsdag.

En nu was Luther ook een monnik die predikte. Hoe belangrijk is het dat predikers zelf van die genade leven en gefascineerd zijn door hun eigen rechtvaardiging! Paulus schaamde zich er niet voor, allereerst zelf een begenadigde te zijn. Zo schreef hij in de intimiteit van een brief aan zijn jongere medewerker Timoteüs het volgende (1 Tim. 1:15-16):

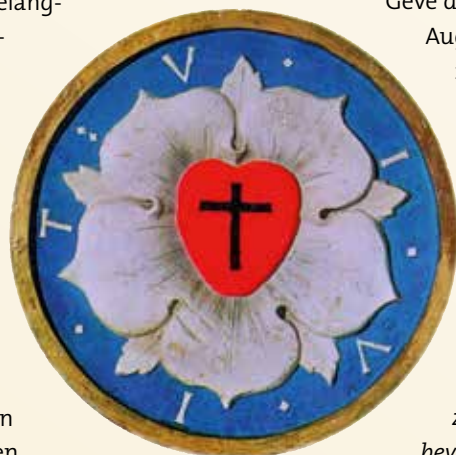
Christus Jezus is in de wereld gekomen om zondaars te redden. Ik was de eerste, en juist over mij heeft Christus Jezus

zich ontfermd; ik was de eerste aan wie Hij zijn grote geduld toonde, zodat ik een voorbeeld werd voor allen die in Hem geloven en het eeuwige leven zullen ontvangen.

De apostel Paulus was zich er goed van bewust hoe belangrijk het persoonlijk geloof van de prediker en voorganger is. Daarom vraagt hij herhaaldelijk om voorbede voor hemzelf en de andere medewerkers: opdat zij het geloof behouden.

Hoe goed is het om ook in de eenentwintigste eeuw veel te bidden voor predikanten, opdat zij leven uit genade. Want evenals bij de jonge Luther begint de hervorming van de kerk niet op de tekentafel van theologen, maar in de harten van voorgangers!

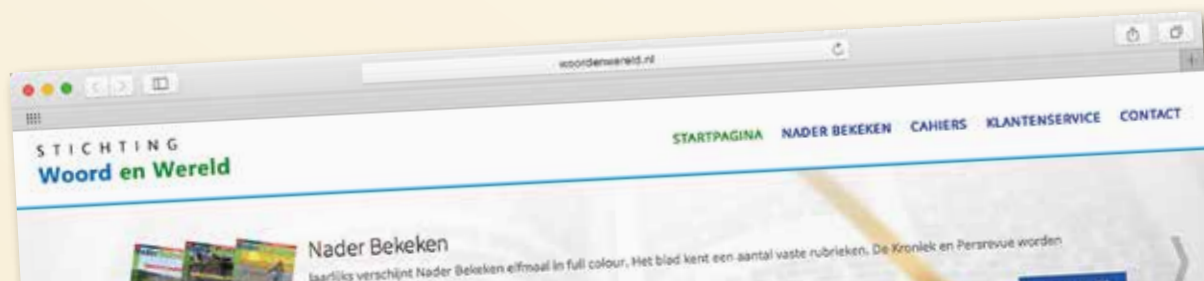
Geve de God van Paulus, Augustinus en Luther zijn zegen ook over ons! Dan blijft het lied van Luther dat hij in 1523 dichtte, ook in de eenentwintigste eeuw klinken: *Laat ons de Heer bezingen / die ons zo machtig heeft bevrijd, / die voor der mensen zaligheid / de hoogste prijs betaalde.*

Nun freut euch, lieben Christen gmein (Luther 1523)

Gezang 402:1, 6, 7 en 8 (Liedboek voor de kerken)

- 1 *Verheugt u, christenen, tesaam! Laat ons van vreugde springen en zegenen Gods grote naam; laat ons de Heer bezingen, die ons zo machtig heeft bevrijd, die voor der mensen zaligheid de hoogste prijs betaalde.*
- 6 *De Zoon deed naar zijn Vaders wens; en uit een aardse moeder geboren, zoals ieder mens, werd Hij mij tot een broeder. Zo nam Hij mijn gedaante aan om satans eigenwaan te slaan, hem in de val te lokken.*
- 7 *Hij sprak tot mij: Zie, het is nu de kentering der tijden. Ik heb mijn leven veil voor u, ik zelf zal voor u strijden. Want ik ben de uwe, gij zijt mijn, en waar ik ben, daar zult gij zijn, geen vijand zal ons scheiden.*
- 8 *De vijand zal Mij 't hartebloed, het leven zelfs ontroven, 't is u ten goede, en daar moet gij rotsvast in geloven. Mijn leven overwint de dood, mijn onschuld delgt uw schulden groot, en zo zijt gij behouden.*

www.woordenwereld.nl

Kijk eens op onze website! Niet alleen over de laatste nummers van Nader Bekeken, maar ook over de nieuwste cahiers is de nodige informatie te vinden. Uit het nieuwste nummer van Nader Bekeken kun je zelfs direct een (deel van een) artikel downloaden. Verder zijn de nummers die langer dan een jaar geleden zijn verschenen, als pdf beschikbaar. Ook is er een uitgebreide zoekfunctie, zodat heel gemakkelijk allerlei onderwerpen waarover iets geschreven is, te vinden zijn.

Een pilletje tegen de eenzaamheid

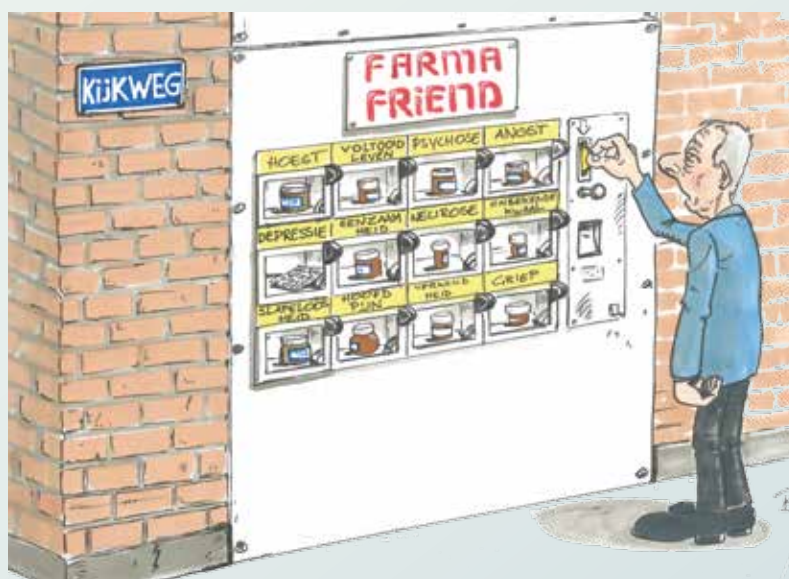
Als je je er plotseling van bewust wordt dat een zeurderige hoofdpijn bezit van je genomen heeft, zul je eerder een paracetamol uit de keukenla pakken dan jezelf de vraag stellen waar die hoofdpijn vandaan komt. Wie geregeld last heeft van brandend maagzuur, hoeft niet veel moeite te doen om

van de huisarts een recept te krijgen voor een maagzuurremmer. De vraag waardoor die overmatige zuurproductie veroorzaakt wordt, komt pas aan de orde als je leven daarvoor bijkans ondraaglijk geworden is.

De vraag naar de oorzaak van iets wat jou plaagt, is natuurlijk belangrijk. Dat zullen we allemaal beamen. Maar als de klachten snel met een pilletje op te lossen zijn, nemen we toch niet gauw de moeite om naar de oorzaak op zoek te gaan.

Het valt mij op dat in de politiek de vraag naar oorzaken ook nogal selectief gesteld wordt. Of misschien kan ik beter zeggen: deze vraag wordt in een aantal gevallen gewoon helemaal niet gesteld. Neem bijvoorbeeld de lange wachtlijsten in de jeugdzorg. Schrijnende en schokkende misstanden maken voor ieder duidelijk dat er iets zal moeten gebeuren. Misschien dat er een heel beperkte vraag naar mogelijke oorzaken wordt gesteld, maar daar moet altijd een antwoord op gegeven kunnen worden dat ons brengt bij een gemakkelijke en bij voorkeur financiële oplossing. Waarom een lange wachtlijst? Antwoord: omdat er te weinig hulpverleners zijn. Oplossing: we trekken een nieuw blik open. Nooit wordt de vraag gesteld: hoe komt het dat zo veel kinderen in een situatie geraken dat ze op zo'n wachtlijst terechtkomen?

Uit een ander voorbeeld wordt duidelijk dat er misschien sprake van is dat men een probleem gewoon niet wenst aan te pakken bij de werkelijke oorzaak. Veel geld en propaganda worden gestoken in het aan jonge meisjes verstrekken van een medicijn dat moet voorkomen dat ze later baarmoederhalskanker krijgen. Het RIVM weet natuurlijk heel goed dat je deze nare ziekte alleen maar kunt krijgen via seks met iemand die minimaal al één andere seksuele relatie gehad heeft met iemand die ook minimaal al één

andere seksuele relatie gehad heeft enzovoort, enzovoort. Maar we leven nu eenmaal in een tolerant land. Daarom gaan we er liever niet aan werken om besmetting met deze ernstige ziekte te voorkomen. We gaan slechts de gevolgen minimaliseren.

Misschien is de discussie over het faciliteren van mensen met een stervenswens in verband met een zogeheten 'voltooid leven' al over z'n hoogtepunt heen. Ik denk echter dat we niet de illusie moeten koesteren dat deze discussie echt doodbloedt. We hebben gezien dat het relatief 'veilige' spreken over 'voltooid leven' van 75-plussers plotseling uit de comfortzone gerukt werd toen een aanmerkelijk jonger persoon op tv aangaf dat ook hij zat was van zijn leven. Waarom zou hij geen recht hebben op hulp bij het beëindigen hiervan? Zo iets zet natuurlijk aan het denken. Want als je uitgaat van een recht op sterven op een zelfgekozen moment, komt de vraag op of dan niet ook alle suicidale mensen onmiddellijk op hun wenken bediend zouden moeten worden. Een enge gedachte, want een pilletje maakt geen onderscheid tussen een schreeuw om hulp en een echte doodswens.

Er is gelukkig een initiatief gekomen om structureel meer aandacht te geven aan het 'waardig ouder worden'. Een initiatief om tenminste te proberen iets aan de oorzaken van dit schrijnende verlangen naar de dood te doen. Het zal echter duidelijk zijn dat hiermee de problemen niet tot het verleden behoren. De vraag zal blijven bestaan en liberale politici zullen niet van hun geloof afvallen dat ieder mens ook recht heeft het tijdstip van zijn levenseinde te bepalen. Het ruimhartig regelen van stervenshulp aan mensen die het leven moe zijn, is blijkbaar gemakkelijker en minder confronterend dan eerlijk te kijken in de spiegel van onze samenleving. Ja, het is pijnlijk te moeten constateren hoe ontkerkelijking en individualisering ons de ziekte van de dodelijke eenzaamheid gebracht hebben. In dat licht kun je je afvragen of je met zo'n finaal pilletje nu echt eenzame medemensen helpt of in feite alleen jezelf!

Mag God wel jaloers zijn en wij niet?

Woordwaarde
Hans de Wolf

Aanbidding van het gouden kalf, Andrea di Lione

In het tweede gebod lezen we vroeger iets van God dat vandaag bijna niemand meer begrijpt: Hij is een *najverig* God. Dat was de vertaling van het NGB van 1951. Nu is dat duidelijker vertaald met het woord *jaloers* (zie bijv. Het Boek en de Willibrordvertaling). Dat is wel bekender Nederlands, maar leren we met dat woord God ook beter kennen?

Het lijkt immers niet zo gunstig wat God hier van zichzelf zegt. Is God dan net als een mens, dat Hij soms jaloers kan worden? Van verhalen over afgoden weten we dat die vaak slechte menselijke trekjes hebben. Maar God is toch geen afgod dat Hij afgunstig zou zijn? En waarom zou God dan jaloers mogen zijn en wij niet? Want wij worden juist vaak gewaarschuwd voor jaloezie als een kwalijke eigenschap.

Ondeugd

Laten we eerst eens kijken hoe het onder ons als mensen toegaat. We kennen jaloezheid het beste als een negatieve emotie, een ondeugd. Je bent niet tevreden met wat je zelf hebt of kunt en je kijkt afgunstig naar een ander die er beter voor staat. In die zin heeft jaloezie veel te maken met wat het tiende gebod zegt: je mag niet begeren wat van je naaste is. Want ieder mens heeft zijn eigen persoonlijke

bezit en daar moet een ander van afblijven. Daar mag je als buurman niet je zinnen op zetten of je oog op laten vallen. Zoals Hebrëen 13:5 zegt: Neem genoeg van wees tevreden met wat u hebt. Tevredenheid is dan ook echt een deugd.

Helaas is het voor ons allemaal een moeilijke opdracht om niet jaloers te worden. In de Bijbel blijkt dat ook keer op keer. Ik noem maar even een willekeurig voorbeeld: Genesis 30:1. Toen Rachel geen kinderen kreeg, werd ze jaloers op haar zus Lea. Dat is helemaal te begrijpen, maar niet goed te keuren. Maar hoe vaak komt dat niet voor, jaloezie onder vrouwen en moeders. De één krijgt tien kinderen, de ander één of zelfs geen. De kinderen van de ene moeder zijn allemaal gezond, maar de ene van die andere moeder is ook nog gehandicapt. Sommige kinderen in de groep kunnen

prima leren, maar veel andere kunnen maar moeilijk meekomen. Genoeg redenen om met een jaloerse blik naar die andere moeder te kijken bij wie het zo goed gaat.

Toch is dat niet de houding die ons past. We worden er in de Bijbel dan ook geregeld voor gewaarschuwd, bijvoorbeeld in Galaten 5. Bij de voortbrengsels van onze zondige aard worden daar genoemd: jaloezie en afgunst en rivaliteit (vss. 20-21). Maar de vrucht van de Geest is onder andere geduld en zachtmoedigheid (vss. 22-23). Het is dus ongeestelijk om een ander te benijden. Bovendien heb je jezelf ermee, want jaloezie knaagt aan je leven. Het kan heel je leven versomberren, zoals bij Rachel, en zelfs je gezondheid aantasten. Dat wordt treffend onder woorden gebracht in Spreuken 14:30: 'Een tevreden geest geeft een goede gezondheid, jaloezie knaagt aan je botten.' Jaloezie kan dus een nagel aan je doodskist

Nagel aan je doodskist

worden. Het kan je dood dichterbij brengen, ook door straf van Hogerhand. Dat zie je bij Haman, die Mordechai zelf zijn eer en Mordechais volk het leven niet gunt. God zet hem dat betaald: hij sterft aan de galg die voor Mordechai was bestemd.

Positieve emotie

Toch is hier niet alles mee gezegd als het over jaloersheid onder ons mensen gaat. Het is niet altijd enkel maar negatief. Ik geef een voorbeeld. Stel dat een jongen zijn vriendje helpt met de sommen die hij voor school moet maken. Als de juf ze heeft nagekeken, blijken ze allemaal goed te zijn en krijgt hij een geweldig pluimpje van de juf. Maar eigenlijk heeft die andere jongen dat pluimpje dus verdiend. Dan kan ik me voorstellen dat die wel een beetje jaloers is, al laat hij het niet merken. Ik zou dat een vorm van gepaste jaloezie willen noemen. Hij gunt die vriend zijn mooie cijfer wel, maar er is ook nog zo iets als zelfrespect. Zo iets kan natuurlijk ook onder volwassenen voorkomen, of zelfs in de relatie tussen rassen en volken. Ik denk aan al die honderden, ja duizenden mensen die de laatste jaren uit hun land moesten vluchten om elders een goed heenkomen te zoeken. Daar hadden ze niet voor gekozen, het was op dat moment hun enige hoop. Maar ik kan me voorstellen dat ze soms hun volksgenoten benijden die in de rustige gebieden van Irak of Syrië konden blijven wonen. Dat is jaloezie met heimwee.

Maar het kan nog positiever. Dan denk ik aan het huwelijk en aan de relaties die je als echtgenoten buiten je huwelijk kunt hebben. Het wordt altijd spannend als een van de echtgenoten goed kan opschieten met een andere man of vrouw. Wat doe je als je dat merkt? Je vertrouwt die ander zonder meer? Of zou je die ander toch wel een paar vragen willen stellen? Of reageer je nog anders: als mijn vrouw/man zich meer permitteert dan netjes is, dan neem ik zelf ook de vrijheid om eens een slippertje te maken. In het laatste geval laat het je bijna onverschillig of er nog echte liefde is. Bij die tweede optie merk je bij jezelf enige jaloersheid. Stel je voor dat mijn partner het met een ander houdt. Daar wil ik toch wel zekerheid over hebben. U voelt dat er dan toch sprake is van positieve jaloersheid. Als getrouwde man of vrouw kun je het niet dulden

Haring of kuit

dat je partner het met een derde aanlegt. En dan wil je terecht haring of kuit hebben. In de Bijbel is er zelfs een aparte procedure voor om dat te weten te komen. Ik doel dan op een ritueel in Numeri 5, dat de wet op de jaloersheid wordt genoemd. Als een man zijn vrouw niet vertrouwde, dan kon hij via een voorgeschreven ceremonie uittesten of zijn vermoedens juist waren of dat zijn vrouw volkomen te goeder trouw was. Het is een uitgebreid ritueel dat in onze tijd vernederend lijkt voor die vrouw. Maar in feite is het bedoeld ter bescherming van haar goede naam. Want verdachtmakingen van de kant van de man moesten dus getoetst worden en mochten niet een eigen en lang leven gaan leiden.

In elk geval is jaloezie dus terecht als je bijvoorbeeld overspel bij de ander vermoedt. En als het waar is, is boosheid op die ander en op de derde partij helemaal gerechtvaardigd. Spreuken 6:34 spreekt daarvan in duidelijke bewoordingen: 'Want door jaloezie ontsteekt een man in woede, als hij wraak kan nemen, doet hij dat meedogenloos.' Niet dat hij het recht in eigen hand moet nemen, want dat is een zaak van de rechter, maar dat hij vreselijk boos wordt, is te begrijpen. Misschien is er vandaag wel eens te weinig boosheid rond overspel en echtscheiding.

Een jaloerse God

Dit is tegelijk het moment om over te stappen naar jaloezie bij de Here God. In het Oude Testament wordt de relatie van God met zijn volk Israël vaak vergeleken met een huwelijk. God heeft zich al sinds Abraham met dat volk verbonden in een relatie van liefde en trouw. Maar helaas is er bij dat volk heel vaak sprake van ontrouw, als afgoden aantrekkelijker zijn dan de enige ware God van het verbond. En het maakt God jaloers, om het zo te zeggen, als Israël of Juda liever afgoden dienen. Dan wordt God ook echt boos en staat het huwelijk met Hem werkelijk op het spel. In dat opzicht is er een duidelijke parallelie met huwelijken op aarde. Dat bewijst ook wel een boek als Hosea.

De profeet moest met een overspelige vrouw trouwen om de relatie van God met zijn afvallige volk van die dagen af te beelden.

Dan kom ik ook weer terug op die uitdrukking uit het tweede gebod, als God zichzelf een *naijverig* God noemt volgens de vroegere vertaling. 'Naijver' is dus een oud woord voor jaloezie, net zoals die andere woorden voor jaloezie als 'ijverzucht' en 'nijd'. Voor de betekenis van naijver is het goed om het verband in het tweede gebod er even bij te betrekken. Het gaat in het eerste en tweede gebod om afgoderij en beeldendienst. God heeft die ten strengste verboden. Waarom? Omdat dat concurrentie voor Hem is. Dat betreft namelijk andere (zogenaamde) machten die in Israël voor God in de plaats willen komen. Daarom waarschuwt God bij voorbaat dat Hij zijn volk moet straffen als ze die goden afbeelden en ervoor knielen. In die naijver is ook Gods heiligheid en daarmee zijn eigenheid begrepen. Hij neemt het niet als zijn vrouw (= zijn volk) achter andere mannen aanloopt. In de Bijbel heet die zonde 'geestelijke hoererij'.

Het is ook nuttig om even andere vertalingen van de uitdrukking uit Exodus 20:5 te vergelijken. In de Nieuwe Bijbelvertaling (2004) staat nu: 'want ik, de HEER, uw God duld geen andere goden naast mij...' In de Bijbel in Gewone Taal lezen we weer een wat andere omschrijving: 'Want ik, de Heer, ben jullie God. Ik wil niet dat jullie andere goden dienen.' Dus de eerste parafrase is gericht tegen de goden, de tweede tegen de dienaars van die goden. Alle weergaven zijn samen te vatten in de uitspraak dat God voor zichzelf opkomt.

God heeft het beste met zijn volk voor en daarom heeft Hij zagezegd ook het 'recht' om zijn volk bij de heidenvolken weg te houden en zo nodig weg te halen. Zo heeft God ook het 'recht' op vertrouwen en aanbidding en verering van de kant van zijn volk.

Gods ijver voor zijn volk

God komt niet alleen op voor zichzelf en voor zijn naam. Maar omdat Hij de God van het verbond is, komt Hij ook op voor zijn volk en voor ons vandaag. Jaloezie is bij mensen en bij God niet alleen een emotie, maar ook actie en activiteit. Als zijn volk bedreigd wordt of zichzelf in de narigheid gebracht heeft en er niet meer uit kan komen, dan komt God in actie en is Hij een en al activiteit. Bij de uittocht uit Egypte is dat al overduidelijk gebleken. Daarom is de positieve energie van zijn jaloezie ook ijver te noemen. Dat is ijver, aangewakkerd door medelijden of barmhartigheid. Een mooi voorbeeld daarvan lezen we in Rechters 10. De Israëlieten hadden zichzelf in de problemen gebracht door afgoden te dienen. Als gevolg daarvan waren ze onder de knoet

van de Filistijnen en de Ammonieten geraakt. Zelf konden ze zich niet meer verlossen. Vandaar hun hulpvraag naar Boven. Eerst was hun schuldbelijdenis maar mager en onvoldoende. Maar toen ze eerlijk naar God hun schuld opbiechten, kon God Israëls ellende niet langer aanzien, zegt vers 16. Want het was Gods eer te na om zijn volk voor altijd in de penarie te laten zitten.

Israël was Gods volk en God kon het niet verdragen dat de heidenen voor altijd zijn volk van Hem zouden afpakken. Daarom werd Hij boos op iedereen die zijn volk belaagde en wilde inpalmen. Daarom kon God ook niet voorgoed zijn volk in de ballingschap achterlaten. Onder leiding van Zerubbabel mocht een grote groep terugkeren, en later opnieuw met Ezra en Nehemia. Zo werden Juda en Jeruzalem opnieuw bevolkt. De profeet Zacharia mocht dat al voorzeggen in zijn achtste hoofdstuk, toen hij de herleving van Jeruzalem verkondigde. 'Ik ben voor Sion in grote ijver ontbrand...', zei de Heer. Daar staat voor 'ijver' weer hetzelfde woord dat in Exodus 20 met 'najierv' of 'jaloezie' is vertaald. Het gaat

om een activiteit van God, die door zijn jaloezie en zijn heilige 'bezitsdrang' is gemotiveerd.

Intussen is de vraag in de titel wel beantwoord, denk ik. Jammer dat jaloezie zo'n negatieve klank heeft. Maar desondanks mogen we met de Bijbel spreken over jaloezie bij God als Hij merkt dat zijn volk van vandaag (de kerk) wegdwaalt naar het kamp van Gods vijand. Zo mogen we zelf ook in onze huwelijken elkaar beschermen en waarschuwen om niet te lonken naar een ander die onze partner niet is. Positieve jaloezie kan ons in de relatie met God en met elkaar voor veel ellende behoeden.

Positieve energie van jaloezie

111

STICHTING WOORD & WERELD

Wie is God?

ds. Henk van den Berg
en Wilma van der Jagt

Wie is God? Een korte, spannende vraag. Misschien praat je er nooit over, maar toch zou je Hem beter willen kennen. En God wil zich graag laten kennen! Ook aan jou! Daarvoor heeft Hij de Bijbel gegeven.

Maar de Bijbel is geen gemakkelijk boek! Je kunt best wat hulp gebruiken bij het lezen van de Bijbel. Daarvoor is dit boekje geschreven.

Als je God leert kennen, ga je ook nadenken over je leven. *Wat is de zin daarvan? Waarvoor zijn we hier op aarde? Waar gaat het naartoe?* Ook dat soort vragen worden in dit boekje besproken.

In elf hoofdstukken komen verschillende onderwerpen aan de orde, die allemaal vanuit de Bijbel besproken worden.

*Ds. Henk van den Berg is predikant in Berkel en Rodenrijs.
Wilma van der Jagt is catecheet en woont in Amersfoort.*

Prijs bij abonnement € 9,95.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel voor € 11,95

**Bestel via www.woordenwereld.nl/klantenservice
(ook voor een abonnement)**

Liturgie

De gemeente viert de zondag als de dag van Christus' opstanding (C36.1, KO-2014). Dat beheerst ook de kerkdiensten waarin ze door de kerkenraad wordt samengeroepen.

Die kerkdiensten zijn geen event van de kerkenraad, waarin die met angst en beven hoopt op voldoende opkomst. Het is de gemeente die haar God ontmoet. In de kerkdienst eert de gemeente haar Heer, luistert ze naar Hem, roept ze Hem aan, belijdt ze zijn werk en genade. Alles draait om Hem. Niet de kerkenraad mag blij zijn dat er nog jongeren en ouderen zijn die het belijft te komen, die ouderen en jongeren zijn blij dat de heilige God hen, zondaars, ontvangen en onderwijzen wil, en dat ze met hun dank en gebed bij Hem mogen komen.

Als in de woestijn de heerlijkheid van de HEER in de wolk aan het volk verscheen, was iedereen present en onder de indruk. Je bleef niet weg en je zeurde niet over bijzaken. De heerlijkheid van de HEER verschijnt nu niet meer in een wolk, maar Hij roept ons bij zich (Heb. 12) en laat zijn luister stralen in het evangelie van de opgestane Christus (2 Kor. 3). Vreemd dat dat veel minder indruk lijkt te maken dan die wolk van indertijd. Waar ligt dat aan? Een vraag ter zelfbeproeving voor kerkgangers en voorgangers.

De kerkenraad roept de gemeente samen in openbare kerkdiensten, als regel twee maal per zondag (C36.1). Vreemd dat de uitdrukking 'als regel' wordt gelezen alsof er staat: het is dus geen regel meer. Niemand ontkent dat er uitzonderingen kunnen zijn en dat toepassing van deze regel niet als een soort wet van Meden en Perzen elke spontaneïteit of nieuw initiatief mag plaatslaan. Maar er is wel bewust gekozen voor de formulering: als regel. En dat moet ook zó gelezen worden: dit is de regel.

Als er kerk is, ben je er. Omdat de Heer er is. En niet omdat de dienst je altijd zo aanspreekt of precies aansluit bij je verlangens. Iemand zei eens: ik denk dat het in de ark van Noach ook niet zo lekker rook, en ik denk dat veertig jaar elke dag manna je ook wel een keer de keel uithing. Inderdaad. Het kan wat lijden als het gaat om het viert van Christus' opstanding en om wat God noodzakelijk vindt voor je behoud en je aankomst in het beloofde land!

In de kerkdiensten vindt de bediening van Gods Woord en van de sacramenten plaats alsook de dienst van lied en gebed en de dienst van de barmhartigheid

(C36.2). Het is duidelijk wie de centrale plaats inneemt: de Heer die ons Woord en sacramenten geeft, die wij dienen met lied en gebed, en die wil dat wij in zijn naam recht en barmhartigheid oefenen. Opmerkelijk die inzet bij God en bij Christus. Dat geldt niet alleen voor de kerkdiensten, maar ook voor de sacramenten. De gemeente viert in haar kerkdiensten het avondmaal zoals het door Christus is ingesteld (C40.1). Dat is iets anders dan het fenomeen waarbij het avondmaal wordt gezien als instrument om onze fijne groepservaring of onze geestelijke ontmoeting te bezegelen: het avondmaal als viering van iets van ons hier beneden, waar dan geen formulier bij past dat over zaken spreekt als zonde en verzoening, en dat ook nog eens iets zegt over de toegang tot het avondmaal. In de KO-2014 wordt gesproken over de viering van het avondmaal zoals het door Christus is ingesteld: als teken en zegel van zijn belofte, zijn werk en zijn liefde. En uitdrukkelijk wordt daarbij gezegd dat er gebruik wordt gemaakt van een van de vastgestelde formulieren. Om het avondmaal geschenk van Boven te laten blijven; om de gemeente, ouderen en jongeren, woorden aan te reiken om hun geloof te verwoorden; en om ons te verbinden in de spiritualiteit van het evangelie. Zodat helder is waarom het in doop en avondmaal precies gaat, wat onze rijkdom erin is, en waarop het aankomt.

Als het gaat om de inrichting van de kerkdiensten, beschikken de kerkenraden inmiddels over een grote mate van vrijheid. Toen indertijd de liturgische bezinning onder ons op de landelijke agenda werd gezet (begin jaren negentig) werd gezegd dat dit geen zaak van gefröbel mocht worden en niet goed mogelijk was zonder inschakeling van deskundigheid van het brede kerkverband. Het zou goed zijn als kerkenraden zich door die wijsheid lieten leiden. Een geliefd lied zingt: de heerlijkheid van God omgeeft ons in dit uur. Laat het in onze ontmoeting met de Heilige te merken zijn!

GTU een stap dichterbij

Rondblik

Henk Jan Visser

De synode heeft in haar vergadering van donderdag 20 april unaniem groen licht gegeven voor de vorming van één Gereformeerde Theologische Universiteit. Dat is een mijlpaal te noemen.

De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken is ruim een maand eerder al akkoord gegaan. In juni zal de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken zich naar verwachting over het voorstel buigen.

We mogen blij zijn met de wil om samen te zoeken naar een brede Gereformeerde Theo-

logische Universiteit (GTU). Als kleine gereformeerde kerken zijn we

druk bezig met het zoeken naar eenheid en is er wederzijds erkenning uitgesproken. Op heel veel plaatsen zijn er samenwerkingsgemeenten ontstaan. Ook op landelijk niveau zijn de ontwikkelingen naar eenheid in een nieuwe fase gekomen. Toch blijft het spannend of ook de Christelijke Gereformeerde Kerken aan dit avontuur mee gaan doen. Want daar blijkt nog heel wat weerstand te zijn, omdat de rechterflank zich nauwelijks verwant voelt met de beide andere kerken.

Samenwerking

Al langere tijd wordt er samengewerkt tussen de beide Theologische Universiteiten in Apeldoorn en Kampen en ook met de Nederlands Gereformeerde predikantenopleiding. Die samenwerking is constructief

geweest en vruchtbaar voor studenten en docenten. Onderzoeksgroepen zijn samengesteld, waardoor je met meer verschillende mensen kunt zorgen voor gedegen onderzoek. Het samenwerken is stimulerend en versterkend voor ieder die eraan deelneemt. Het zou winst opleveren als het kan binnen één GTU. Het is voor het bedrijven van theologie in Nederland noodzakelijk dat we elkaar versterken, zodat we samen stevige theologie kunnen blijven bedrijven.

Buitenland

Er is terecht aandacht gevraagd voor de gereformeerde theologie in wereldwijd perspectief. Een gedegen GTU kan ook aantrekkelijk zijn voor veel buitenlandse studenten om hier in Nederland te komen studeren. We hebben onze betrekkingen met buitenlandse kerken en Europa, maar ook daarbuiten. Veel kerken hebben geen eigen universiteit waar ze hun predikanten kunnen opleiden. Een GTU kan ook voor buitenlandse studenten een goede leeromgeving zijn, waar ze kennis kunnen opdoen en vaardigheden kunnen ontwikkelen om die in zusterkerken in het buitenland in te zetten. Zo kan een stevige gereformeerde opleiding zijn uitstraling hebben in de wereld.

Haken en ogen

Maar voordat het allemaal zover is, moeten er nog belangrijke beslissingen worden genomen en lastige knopen worden doorgehakt. Ik denk in de eerste plaats aan de vestigingsplaats. In de voorstellen gaat men ervan uit dat de GTU in Utrecht zou moeten komen. Als argumenten daarvoor worden genoemd: het is centraal gelegen; de uitwisseling met studenten uit andere studierichtingen kan versterkend werken; ook zouden andere studenten dan een deel van hun opleiding aan de GTU kunnen doen of andersom doet een student theologie aan een andere

TU Kampen

universiteit een deel van zijn opleiding. Maar of dit in de praktijk gaat werken, blijft de vraag. Er zal dan ook een ander pand in gebruik moeten worden genomen, de panden in Apeldoorn en Kampen komen leeg te staan en moeten worden verkocht. Dat lijkt me ook niet eenvoudig zonder dat er veel geld mee verloren gaat. Nog afgezien van de verhuizing en samenvoeging van de bibliotheken.

Waar zeker ook nog over moet worden nagedacht, is de band met de kerken. Nu is er een rechtstreekse band met de kerken. Docenten worden aangesteld door de synode, het toezicht op de Theologische Universiteit en op het onderwijs wordt door de synode geregeld. Het curatorium verantwoordt zich op de synode. De vraag is welke rechtsvorm er wordt gekozen. In de voorstellen gaat men nu uit van een stichting, die feitelijk los van de kerken komt te staan. Mr. P.T. Pel heeft gepleit in het *Nederlands Dagblad* van 19 april voor terugkeer naar de kerkelijke rechtsvorm, zoals we die nu ook kennen voor de bestaande theologische universiteiten. Het is niet raadzaam om een grotere afstand tot de kerken te creëren. De huidige opleidingen hebben hun bestaan juist aan de kerken te danken. Ze zijn ontstaan vanuit de behoefte aan predikanten, die een gedegen gereformeerde opleiding moesten krijgen die niet meer gegeven werd op de staatsuniversiteiten. Denk maar eens aan de offers die er in het verleden en nog steeds voor worden gebracht. Regelmatig wordt ook het onderwijs aan de Theologische Universiteit opgedragen in de gebeden. Daarnaast is het goed dat er een stevige kerkelijk-confessionele binding blijft. Het werk aan de GTU moet niet verder af komen te staan van de kerken en moet gebonden blijven aan de Schrift, zoals we dat in de drie formulieren van eenheid belijden. Daarom moet er goed nagedacht worden over de rechtsvorm en over de band met de kerken. We kennen nog steeds de scheiding tussen kerk en staat. Het is goed als we de vrijheid die we als kerken hebben, gebruiken binnen de eigen kerkelijke rechtsvorm. De staat krijgt dan ook geen vinger in de pap bij de inhoud en inrichting van de

TU Apeldoorn (foto Apdency)

GTU.

Er is nog een punt dat onder de aandacht moet worden gebracht: de bijdragen van de samenwerkende kerken. In de voorstellen zouden de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt onevenredig veel moeten bijdragen de eerste jaren, omdat ze nu ook al veel neertellen voor de opleiding in Kampen. Daar moet dus ook nog een betere balans in gevonden worden door de kerkelijke bijdragen van de deelnemende kerken gelijk te trekken.

Hoop

Het is een teken van hoop als de GTU tot stand zal komen. We moeten niet blijven steken bij onze angsten en zorgen. God heeft ook in het verleden zijn zegen gegeven door het werk dat er op universiteiten is gedaan in trouw aan zijn Woord en in gebondenheid aan

de belijdenis van de kerk. Ik hoop van harte dat verdere besluitvorming ertoe zal leiden dat de gereformeerde theologiebeoefening mag worden versterkt en voor de gereformeerde kerken – in ons land maar ook ver daarbuiten – tot een zegen mag zijn. Daarvoor is het wel nodig dat er goede heldere afspraken worden gemaakt, en bestuurders en docenten gebonden worden aan instemming met de gereformeerde belijdenisgeschriften. Laten we vol goede moed werken aan een nieuwe gereformeerde opleiding voor predikanten, die oog heeft voor wat er in de kerken en in de wereld gebeurt. Daarvoor is blijvende voorbede van wezenlijk belang.

Synode-impressie

Synode 2017
Dick Dreschler

Een van de grootste dossiers op de tafel van de synode is de vorming van de Gereformeerde Theologische Universiteit (GTU). Zou de samenwerking tussen Apeldoorn en Kampen, die sinds 2001 al behoorlijk intensief is, verder vorm kunnen krijgen in een gezamenlijke universiteit, uitgebreid met de inbreng vanuit de NGK en de Gereformeerde Bond?

Groen licht voor GTU

De bespreking op de synode verliep zeer soepel. Dat had niet alleen te maken met de voorbereiding van de plannen: er lagen goeddoordachte rapporten op tafel. Ook vanuit de vergadering was er veel vertrouwen en een diepe wens om samen verder te bouwen aan een bredere Theologische Universiteit waarin we elkaar kunnen versterken en aanvullen. Er zal nog verder nagedacht worden over de bestuursvorm, de vestigingsplaats en de financiële vormgeving.

De vraag naar de bestuursvorm is vooral spannend, omdat aan de ene kant de universiteit moet functioneren binnen het Nederlandse onderwijsbestel. Er moet ook één rechtspersoon komen die aanspreekbaar is, terwijl de universiteit door drie verschillende kerkverbanden wordt gedragen. Binnen de huidige situatie is dat eenvoudiger omdat zowel Apeldoorn als Kampen onderdeel zijn van een van de kerkverbanden en zo op het domein van het kerkelijk recht zijn geplaatst. Vanuit het ministerie is er een positieve houding om mee te werken, waarbij benadrukt wordt dat er met name een transparante structuur moet worden gekozen. Tegelijk is er vanuit de kerken het verlangen naar een nauwe band tussen kerk en universiteit. Bij het voorstel dat er nu ligt, komt de universiteit zeker niet te los te staan van de kerken. De preses, ds. Melle Oosterhuis, verwoordde de dankbaarheid over dit besluit op een treffende wijze, door stil te staan bij het bijzondere van dit besluit en ook dank richting God te verwoorden. Hij deed een indringend appel op

de synode van CGK om deze uitgestoken hand aan te nemen. In verband met de definitieve besluitvorming zal de synode straks voor de zomervakantie niet definitief, maar voorlopig worden gesloten, zodat daarna nog definitieve besluiten genomen kunnen worden.

Buitenlandweek

Tijdens de buitenlandweek mochten er banden aangehaald worden met verschillende kerken overal ter wereld, waarmee we een band hebben. Bijzonder was dat er een zusterkerkrelatie aangegaan kon worden met

de Christian Reformed Church van de Filippijnen. Zij waren zelf met dit voorstel gekomen. Deze kerk is ontstaan vanuit zendingswerk door de Christian Reformed Church in Noord-Amerika. Zendingen startten in 1962 met hun werk en in 1990 waren er ongeveer twintig kerken. Op dit moment telt het kerkverband zo'n 50 gemeenten en 5000 leden. De kerken willen op dezelfde basis staan als de GKv en kennen ook dezelfde formulieren van eenheid. Op de synode hebben ds. Gonzales en ds. Bernardino verteld over hun werk. We kwamen onder de indruk van de plannen die ze hebben en het evangelisatiewerk dat ze doen. Hoe ze ook juist omzien naar mensen in sociaal zwakke omstandigheden. Opvallend contrast was hoe wij op basis van cijfers reke-

ning houden met een krimp van zo'n 1000 leden per jaar, en hoe zij juist allerlei plannen maken om toe te werken naar groei in leden en aantal kerken. We bidden dat de Here die plannen ook zal zegenen.

Natuurlijk was er binnen de buitenlandweek ook gesprek over 'man/vrouw en ambt'. Er waren vanuit verschillende zusterkerken al bezorgde brieven binnengekomen. Bij het voorstel om de zusterkerkrelatie voort te zetten kwamen er kritische vragen uit de synode. Hoe zit het dan met kerken die van hun kant vragen hebben bij de bestaande zusterband? Uit de beantwoording kwam duidelijk naar voren: wij geven aan dat wij graag de zusterband willen handhaven. Dat er veel verbondenheid is, kwam ook daarin naar voren dat met de buitenlandse afgevaardigden, synodeleden, gemeenteleden uit Meppel en deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken het avondmaal gevierd kon worden, op uitnodiging van de gemeente van Meppel. Zo mochten we ervaren hoe we door Christus' Geest ook één zijn en verbonden mogen worden rondom het lichaam en bloed van Christus.

In het gesprek met de afgevaardigden viel mij op dat voor sommige afgevaardigden de vraag naar de vrouw in het ambt helemaal niet speelt. In de Afrikaanse cultuur zou het helemaal niet passend zijn als een vrouw een ambt zou vervullen, vertelde een Congolese predikant mij. Tegelijk zijn er ook landen waar onze zusterkerken omgeven worden door kerken waarbij wel vrouwen in het ambt zijn, bijvoorbeeld in Noord-Amerika en Zuid-Korea. Een Amerikaanse predikant zei: We moeten niet doen alsof ons geloof staat of valt met de vraag of vrouwen een ambt mogen bekleden. Deze vraag is van een ander niveau dan bijvoorbeeld de vraag of je gerechtvaardigd wordt door geloof alleen. Deze vraag heeft meer te maken met hoe je de kerk inricht. Tegelijk is het voor hen dus wel een

heel bewuste keuze, die ook tegen de omliggende cultuur ingaat, om op dit punt te gehoorzamen aan de aanwijzingen die Paulus geeft in 1 Timoteüs 2 als het gaat om het gezag hebben en onderwijzen van vrouwen in de erediensten. In veel gevallen is het voor buitenlandse kerken ook een teken of je een bijbelgetrouwe kerk wilt zijn, een 'identity marker'.

Dat neemt niet weg dat in het buitenland vrouwen op allerlei manieren taken en functies hebben. Prof. H.M. Yoo uit Zuid-Korea vertelde bijvoorbeeld over de vele taken die vrouwen hebben in de Zuid-Koreaanse kerk. Omdat de kerk voor een groot deel uit vrouwen bestaat, worden zij ook veel ingezet: een vrouwelijke evangelist met een tweejarige theologische opleiding gaat mee met de predikant op het jaarlijkse huisbezoek. Deze vrouwen zijn ook actief in het evangelisatiewerk. Verder zijn er diaconessen die in hun bezoek niet alleen meelevend, maar dat bezoek ook steeds meer geestelijk invullen. Een oudere diacones kan aangesteld worden als diacones met een leidende functie, vergelijkbaar met 1 Timoteüs 5:9-10. Zo is er een duidelijke taak, aanstelling en waardering voor vrouwen en blijft er toch onderscheid: zij zijn geen predikant. Zij mogen bijvoorbeeld niet de doop of het avondmaal bedienen.

Praktijkcentrum

Binnen onze kerken functioneert sinds drie jaar het Praktijkcentrum. Vanuit de synode was er brede waardering voor het werk dat gedaan wordt. Het Praktijkcentrum ondersteunt de kerken op allerlei manieren en tegelijk doet men ook op wetenschappelijk niveau onderzoek, wanneer dat nodig is. In die zin is er een duidelijke band met de Viaa Hogeschool en de Theologische Universiteit. Men is bijvoorbeeld betrokken bij onderzoek naar de beleving van het heilig avondmaal, het functioneren als inclusieve gemeente, de vormgeving van nieuwe modellen van gemeentezijn, de relatie tussen liturgie en geloofsleven, het functioneren van kringen. Verder doet men onderzoek naar stille kerkverlating, geloofsverlating en uitverkiezing.

In de bespreking op de synode was er vooral schroom om meer budget aan het Praktijkcentrum toe te kennen. Men vroeg extra geld voor advisering in kerkrechtzaken en voor het ontwikkelen van bijbelstudiemethodes. Hoewel de synode het belangrijk vindt dat er taken opgepakt worden, moeten de landelijke lasten ook niet te veel stijgen. Daarom werd het Praktijkcentrum aangemoedigd om veel op te pakken, waar mogelijk ook dóór te groeien in het leveren van betaalde diensten en tegelijk zelf een prioritering te hanteren aangezien men zal moeten werken met het bestaande budget.

Bemiddeling en begeleiding predikanten

De synode heeft één dagdeel besteed aan het doorpraten over het begeleiden van predikanten. Afgelopen jaren heeft het deputaatschap daarvoor veel werk mogen verrichten. Er zijn contacten geweest met predikanten. Een aantal kerken heeft men moeten werken in moeilijke en verdrietige situaties. De synode heeft de dank uitgesproken voor het werk dat dit deputaatschap moest doen, hoe ingrijpend dat soms ook was. Er is een nieuwe instructie opgesteld waarmee de deputaten – voortaan als deputaten Advies en Bijstand – kunnen werken. Verder is er goed overleg met allerlei partijen, vertegenwoordigers en kerkelijke instanties vanuit NGK, CGK en GKv die betrokken zijn bij het functioneren van predikanten, het zogenaamd Amersfoorts Beraad. Aangezien het gebrek aan mobiliteit soms de achtergrond vormt van problemen bij het

functioneren van predikanten, werd ook het voorstel aangenomen het SKW (Steunpunt KerkenWerk) te verzoeken de predikantenmobiliteit blijvend te faciliteren en daarbij onconventionele oplossingen niet te schuwen.

Bij alle factoren die een rol spelen bij het vastlopen van predikanten, heeft de synode getracht om op twee manieren een verbetering in te zetten. Het zou mooi zijn wanneer de classis zich bewust is van de taak die ze heeft richting predikanten en dat er binnen de classis goed met elkaar meegeleefd wordt. Daarnaast wordt er al langere tijd gehamerd op het aanstellen van een vertrouwenscommissie voor de predikant. Helaas is nog niet in alle gevallen zo'n vertrouwenscommissie aangesteld of functioneert deze niet. Daarom zal de synode een brief schrijven aan kerken en classes met een dringende oproep hierop toe te zien.

Tot slot

Inmiddels is de synode ongeveer halverwege. We zijn dankbaar voor de goede sfeer waarin gewerkt kan worden. Bovendien zijn we gezegend met een aantal muzikanten in ons midden en zingt een aantal van ons mee in de synodecantorij. Het geeft een extra omlijsting om de momenten die we hebben voor overdenking, gebed en zingen. Luisiterend en biddend willen we zoeken welke wegen goed zijn om te gaan als Gereformeerde Kerken in 2017.

Ambtsdienst vandaag

Gemeentebreed
Jan Bollemaat

Wie geen vreemde in Jeruzalem is, weet dat er vandaag in de Gereformeerde Kerken veel aan het veranderen is. Ambtsdragers trekken massaal het pak uit en gaan casual verder. In dit artikel een verkenning vanuit mijn waarneming en niet vanuit een diepe theologische beschouwing.

Het is niet mijn bedoeling om alles zorgvuldig in kaart te brengen. Wel wil ik met u nagaan wat dit voor het ambtswerk betekent. In een veranderende samenleving kan het kerkelijk leven niet statisch zijn, maar doordenken we alles voldoende?

Wat nemen we waar?

Je ziet de veranderingen om je heen. We kleden ons niet meer zoals dertig jaar geleden. We communiceren niet meer via flessenpost en zelfs de briefpost is bijna voorbij. Veranderingen voltrekken zich en die zijn in zichzelf niet verkeerd. Sinds de opkomst van internet en mobiele telefoons worden we overspoeld door informatie. Bij veel mensen veroorzaakt die informatieovervloed infobesitas. Wie aan infobesitas lijdt, wil constant zijn informatiehonger bevredigen, vanuit de angst om iets te missen. Deze ongezonde 'eetlust' speelt ons allemaal parten. Dit heeft ook positieve kanten: velen zijn goed op de hoogte van wat er speelt. Tegelijk vraagt dit ook het vermogen om de

informatie te kunnen selecteren en kritisch te beschouwen. Dit is niet eenvoudig: wat is waar? Wat moet ik kiezen?

We leven in een netwerkcultuur. Door de moderne media kiezen mensen hun eigen netwerk, Twitter, Instagram, Facebook of blogs. Deze netwerken zijn flexibel, je switcht heel eenvoudig en vaak op grond van datgene wat past bij jouw leven of interesse. Een netwerkcultuur vraagt om ander leiderschap. Hiërarchie en status worden ingeruild voor collegiaal overleg en gedeeld leiderschap. Leidinggeven is veel meer gericht op inspireren en motiveren. Het is niet meer vanuit de top regeren, maar de verantwoordelijkheid laag in de organisatie leggen. Dit schuurt met de ambtsstructuur die we kennen. Missionaire projecten spelen hier duidelijk op in.

Een tweede waarneming is dat het ambt van ouderling en predikant een andere focus heeft gekregen. Er vindt een langzame verschuiving plaats van pastorale zorg voor kerkleden naar

het managen van de gemeente. De ambtsdrager wordt een coach die het gemeentelieven activeert. In de mini-wijken moeten de broeders en zusters naar elkaar omzien en elkaar diaconale en pastorale zorg bieden. Predikanten krijgen steeds minder direct contact met gemeenteleden, hoofdtak is preken maken, beleidsmatig de gemeente leiden en crisispastoraat. De catechese wordt steeds meer samengevoegd met bijbelstudie en mentoren nemen de rol van catecheet over.

De derde waarneming ligt dicht bij de vorige. Je ziet dingen veranderen in de samenleving² en ook in de kerk. Paas typeert de ontwikkeling van de kerk als ziekenhuis (algemeen nutsinstelling) – daar waar je indien nodig zorg krijgt – naar de kerk als restaurant, je kiest wat bij je past. Smaken verschillen en daarom geen uniforme behandeling of zorg.

Een vierde waarneming: het lijkt erop alsof er in de Gereformeerde Kerken een stille revolutie plaatsvindt. Op het kerkelijk terrein gaan we dingen anders invullen en vormgeven. Je merkt dat aan veel zaken. In de eredienst zie je de verschillen steeds groter worden tussen gemeenten/voorgangers. Ik denk aan: de plaats van de tien geboden, de liedkeus en uitleg van het evangelie.

Van ziekenhuis naar restaurant

Hoe vaak krijgt de zondige werkelijkheid nog een plek in het gebed en de preek?

Ten slotte merk ik dat jongeren een heel andere kijk op het kerkelijk leven hebben. De kerk is voor velen een onderdeel van een groter geestelijk geheel. De oecumene van het hart verbindt meer en sterker dan de plaatselijke gemeente waarvan je lid bent. Een jong belijdend lid zei eens tegen mij: 'Ik heb al voldoende geestelijke coaches, dus ik heb geen behoefte aan contact met een ouderling.' Een ouder belijdend lid zei: 'Ik heb geen behoefte aan een jaarlijks huisbezoek, ik weet je wel te vinden als ik je nodig heb.' Kort gezegd: er is een belevingscultuur ontstaan die een tegenpool genoemd kan worden van de huidige gemeentestructuur. In een belevingscultuur is minder behoefte aan rationele doordenking.

Een eerste balans

De kerk zal in elke tijd gemeente van Christus moeten zijn en dat vraagt om een goede hermeneutiek van onze tijd. In de inleiding schreef ik: veel ambtsdragers trekken het pak uit. Nu zal ik direct toestemmen dat het niet in de kleding zit. Er zijn vragen die mij bezighouden: trekken we niet te snel het pak uit? Hoe geef je vandaag vorm en inhoud aan kerk-zijn? Wat is de plaats

van de ambtsdrager in de kerk? Uit gesprekken met andere ambtsdragers weet ik dat mijn vragen niet uniek zijn. De waarnemingen laten zien dat het beeld rondom de ambtsdienst is veranderd. Je kunt wel zeggen dat we in een grensgebied zitten. Of moet ik zeggen dat we al een grens zijn gepasseerd? Wanneer veranderingen het resultaat zijn van bijbelstudie en brede bezinning, dan stemt dat dankbaar. Als trendsetter ben je actief bezig om het gemeentelven op te bouwen in je tijd. Het kunnen ook veranderingen zijn die trendvolgend zijn. Je moet als gereformeerden geen vreemdelingen op aarde zijn. Naar mijn indruk verandert er nogal wat trendvolgend. In dit klimaat trekt de ambtsdrager zijn pak uit en gaat casual verder. En is dat wijs?

Gemeente-zijn vandaag

Gods liefde zet ook vandaag veel mensen in beweging om die liefde woorden, handen en voeten te geven. Er wordt veel tijd en energie gegeven aan het werk in Gods koninkrijk.

Je ziet in veel gemeenten spontane acties: voedselbank, vluchtelingenopvang en andere hulpacties krijgen veel enthousiasme en hulp. Dit gebeurt veelal zonder organisatorische ondersteuning vanuit het ambt. Er gebeuren goede en mooie dingen!

Toch is de nieuwe tijd nog niet in de

kerk gebracht. Er zijn ambtsdragers die het ambt ervaren als eenzaam en als eenrichtingsverkeer. Het is veel geven, maar je wilt ook graag ontvangen. Er zijn ook andere ervaringen, gelukkig wel, maar ik zoom in op de ontwikkeling die mijns inziens breed waar te nemen is. Er is behoefte aan een bijbelse, systematische doordenking van het ambt en hoe je dat invulling geeft vandaag in de gemeente. Pastoraat is steeds minder het werk van voorganger en ambtsdragers alleen. Er wordt samenwerking gevraagd met pastoraal werker (of team), miniwijken en hun coördinatoren, verschillende netwerken dus.

Jonge mensen zijn bezig met levensvragen, daarachter zitten bijna altijd geestelijke vragen. Ze piekeren over opleiding, werk, relaties, kinderen, opvoeding enz.³ Toch zitten ze met deze vragen niet direct te wachten op een ambtsdrager, want ze zijn gewend hun eigen netwerken te gebruiken, internet en vrienden. Hoe vaak word je als ambtsdrager gebeld om door te praten over een levensvraag? Een predikant vertelde dat hij vroeger vaak 's nachts gebeld werd in verband met een sterfgeval, maar tegenwoordig vindt de familie een kort bezoekje prima, maar laat het daar ook bij. Tijden veranderen, verzuchtte hij.

Een ambtsdrager zal als herder en priester het Woord van Gods recht, genade en liefde doorgeven in prediking en pastoraat. Calvijn en Bucer⁴ gaven al aan dat de ambtsdrager die trouw aan de zaak van het evangelie wil zijn, maar zich niet verdiept in een systematische doordenking ervan, het pastoraat berooft van zijn fundament. Hierin schuilt ook een gevaar, namelijk

In deze 'Gemeentebreed' heb ik waarnemingen gedeeld en vragen gesteld. Antwoorden heb ik niet direct. Het is waardevol wanneer we als gezamenlijke kerken deze vragen ter hand nemen.

De apostelen stelden ambtsdragers aan, feestgeschenken van Christus (Ef. 4). Zo wil Hij zijn gemeente ondersteunen en opbouwen door de liefde.

Gewend eigen netwerken te gebruiken

dat ieder zijn eigen theologische uitgangspunten formuleert en hanteert. Dan kan ontstaan wat dr. C. Trimp eens helder verwoordde: 'In het beste geval koerst ieder binnen eigen horizon op het (bedrieglijke) kompas van eigen, door ervaring gescherpte intuïtie.⁵ Koersen we in de kerkelijke bezinning met het Kompas, of gaan we met goede bedoelingen, zonder kompas de woelige wereldzee op?

Het blijft waardevol om dit goed te doordenken. Pastoraat wordt sterk gekoppeld aan het beeld van herder en dat is een mooi beeld. Er zijn meer metaforen die ons kunnen helpen om het pastoraat te duiden, bijvoorbeeld: dienstknechtgestalte en priester. Christus is de hoogste Herder en Priester (Heb. 4:14-16)⁶ en in zijn voetspoor mag een ambtsdrager ook werken aan herstel, offervaardigheid en solidariteit. In elk geval zal een ambtsdrager mogen

dienen in de gemeente van Christus en daaraan wil ook dit artikel dienstbaar zijn.

Noten:

- 1 *Trouw*, 22 febr. 2010.
- 2 Uitvoerig beschrijft Stefan Paas dit in *Vreemdelingen en priesters*, Zoetermeer, 2015, o.a. p. 40v.
- 3 Zie hiervoor Els van Dijk, *De hunkerende generatie*, Apeldoorn, 2011 en *Oefenen in verlangen*, Apeldoorn, 2015.
- 4 Zie: Martin Bucer, *Over de ware zielszorg*, Kampen, 1991 en Johannes Calvijn, *Institutie*, IV,3.
- 5 C. Trimp, *Media vita*, Groningen, 1981, p. 9.
- 6 Stefan Paas werkt het priesterbeeld uit naar de missionaire situatie, maar ik denk dat het ook heel goed uitgewerkt kan worden naar het pastoraat.

112

STICHTING WOORD & WERELD

Wees nog wijzer

Nieuwe schriftstudies over Spreuken

Drs. Hans de Wolf

In dit nieuwe bijbelstudieboek van de hand van drs. Hans de Wolf worden vijftien spreuken uitgebreid behandeld. Er wordt gekeken wat er precies staat en hoe de betreffende spreuk in verschillende vertalingen is weergegeven. Vervolgens wordt nagegaan wat de betekenis en bedoeling van de spreuk was in de tijd dat die vorm kreeg. De schrijver gaat ook na wat hij ons nu vandaag nog te zeggen heeft.

Spreuken is bij uitstek het boek van de wijsheid. In het complexe leven van tegenwoordig hebben wij vaak wijsheid nodig, maar wij hebben daar ook vaak gebrek aan. Dit studieboek kan erbij helpen om mensen van de eenentwintigste eeuw tot wijze mensen te maken. En dat geldt niet alleen voor jonge mensen die nog aan het begin van hun leven staan, maar ook voor mensen van een gevorderde leeftijd, die het meeste van hun leven al achter de rug hebben.

Drs. Joh. de Wolf te Amersfoort is emeritus predikant.

Prijs bij abonnement € 9,95.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel voor € 11,95

Bestel via www.woordenwereld.nl/klantenservice (ook voor een abonnement)

Psalmen-commentaar van Douma compleet

Bij de lezers van *Nader Bekeken* zal het wellicht bekend zijn dat prof.dr. J. Douma de laatste jaren bezig is geweest met een volledige verklaring van de Psalmen. Dat project is sinds kort voltooid, omdat het vierde en laatste deel is verschenen.

Een bijzondere prestatie en mijlpaal voor de nu 85-jarige auteur! Het is dan ook mooi dat op 4 maart jl. publiek aandacht is gegeven aan die verschijning van het vierde deel.

Ik zal dat zo dadelijk uitleggen. Het leek ook de redactie van *Nader Bekeken* gepast om bij het gereedkomen van deze serie stil te staan. Van daar deze bijdrage.

Presentatie

Op zaterdag 4 maart jl. bood de uitgever Brevier aan dr. Jochem Douma het laatste deel aan van zijn commentaar op de Psalmen. Die gebeurtenis vond 's middags plaats in Kampen en werd georganiseerd door de uitgeverij in samenwerking met de Theologische Universiteit te Kampen. Een aantal theologen (H. de Jong, W.H. Rose en A.L.Th. de Bruijne) mocht na de aanbieding iets zeggen speciaal vanuit hun eigen vakgebied. Helaas was drs. De Jong ziek geworden, maar gelukkig was zijn referaat van tevoren opgestuurd. Daarna kreeg prof. Douma zelf het woord voor een reactie op de sprekers en om zijn werk aan deze verklaring toe te lichten. Het was wel verdiend dat Douma met zijn serie even in de schijnwerpers kwam te staan. Want een recente gereformeerde commentaar op heel het Psalmenboek was er nog niet. Er circuleren onder ons wel allerlei boekjes met een bloemlezing van psalmen, als bijbelstudie of van meditatieve aard, maar na het werk van de

Ridderbossen (J. en Nic. H.) misten we nog een degelijke verklaring voor onze tijd. Ik denk dat in dat gemis nu voorlopig weer is voorzien. Daarom is het

de moeite waard om in deze bijdrage nog wat meer over Douma's werkstuk te zeggen.

Serie

De serie bestaat dus uit vier delen. In 2013 kwam het eerste deel uit, met de Psalmen 1-41. Een jaar later verscheen het tweede deel, waarin de Psalmen 42-75 besproken werden. Het derde deel hield zich bezig met de Psalmen 76-110, en verscheen in mei 2016. Het laatste deel over de Psalmen 111-150 is dus onlangs uitgekomen en aangeboden. Het is allereerst al opvallend dat een voormalige ethicus zich in zijn emeritaat speciaal tot het Oude Testament heeft gewend. Dat begon al met de serie *Gaan in het spoor van het Oude*

Testament, een populair overzicht van de inhoud van het Oude Testament in elf deeltjes (2004-2008). Hij hield toen nog wel de band met zijn vroegere leeropdracht vast doordat hij zich steeds de vraag voor ogen stelde: wat heeft in dit bijbelgedeelte de tekst te bieden in ethisch opzicht? Samen met ds. Adrian Verbree gaf hij in die jaren op diverse plaatsen in het land cursussen waar hij de stof uit deze uitgaven behandelde.

In die serie zat ook al een deeltje over Job en de Psalmen. Maar nu ligt er dus een uitgebreide uitleg van heel het Psalmenboek op tafel. Wie had dat tien jaar geleden kunnen denken?

Aanpak

Vervolgens wil ik nog iets zeggen over de aanpak van Douma. Hoe gaat hij te werk? Bij elke psalm geeft hij eerst een behoorlijk uitgebreide uitleg. Daarna stelt hij

een algemeen thema aan de orde, dat hij aan de betreffende psalm ontleent maar dat vaker in de Psalmen voorkomt. Ik noem er een paar als voorbeeld: 'Een psalm van David', 'Dit leven en... daarna?', 'Jahwe en de natuur', 'Wanneer zwijgt Jahwe?', 'Het woordje "Amen"' en vele andere. In het derde onderdeel legt Douma de verbinding van het Oude met het Nieuwe Testament, uitgaande van de besproken psalm. In de vierde rubriek geeft hij aan welke betekenis de psalm vandaag voor ons heeft, en ten slotte is er de rubriek Verantwoording, waarin hij voor de liefhebbers toelicht waarom hij bepaalde keuzes heeft gemaakt in de uitleg en welke andere verklaringen hij eventueel wel of niet heeft gevolgd. Al met al komt elke psalm goed uit de

Hans de Wolf
Gelezen

verf en kunnen we er ook voor vandaag onze winst mee doen.

Wie de schrijfstijl van Douma kent, weet wel dat hij de dingen beknopt maar trefzeker kan zeggen. Zo is het ook hier weer het geval. Hij is duidelijk en je weet wat hij bedoelt. Hij gaat zelfstandig te werk en is geen naprater, maar maakt geregeld eigen keuzes, ook op grond van het Hebreeuws. Verder is hij nuchter en houdt hij niet van oplossingen waar niemand wat mee kan. De uitgever karakteriseert de boeken als volgt: de inhoud is zowel wetenschappelijk verantwoord als ook voor een breed publiek toegankelijk. Ik kan het daar zeker mee eens zijn.

Wending

Tot slot kom ik terug op die wending in de interessesfeer bij Douma van Ethiek naar Oude Testament. Ik weet niet hoe die ommezwaai precies tot stand is gekomen, maar ik kan me voorstellen dat het ook met de leeftijd te maken heeft. Bij het ouder worden word je nog meer dan voorheen naar de Bijbel zelf toegedreven. En op de Schrift raak je nooit uitgekeken en uitgedacht. Ik ben blij dat Douma deze draai maakte en ons nu laat profiteren van zijn noeste en gelovige studie. Als je zijn verklaringen leest, voel je veel geestelijke verbondenheid. Tegelijk is er ook weer de pijn van een kerkelijke gescheidenheid. Wat zou

het mooi zijn om elkaar ook kerkelijk weer terug te vinden en ook weer samen psalmen te zingen. Wie weet wat God nog geeft.

N.a.v.: Dr. Jochem Douma, *Psalmen. Commentaar op Psalm 111-150*, Brevier, Kampen, 2017, ISBN 9789492433015, en eerdere delen, prijs à € 29,90

Tekst en prediker

Donderdag 6 oktober jl. verwierf onze redacteur ds. Pieter Boonstra de doctorstitel in de godgeleerdheid aan de Protestantse Theologische Universiteit te Amsterdam-Groningen met als promotor professor F.G. Immink. Graag feliciteer ik onze jonge doctor met zijn promotie.

Ik heb voor ons blad in de loop der jaren verschillende dissertaties mogen bespreken. Vaak waren dat dikke 'pillen' die veel volharding vergden. Maar zie, het proefschrift van Boonstra is daarop een fraaie uitzondering. Wijlen professor S. van der Linde te Utrecht was onverbiddelijk in zijn eis dat een proefschrift niet meer dan 300 pagina's mocht omvatten. Boonstra is dat gelukt en dat verdient een compliment!

Opzet

De keus van het onderwerp 'omgang met de bijbeltekst in de preek' zal ieder meelevend kerklid interesseren. Wat gebeurt er met die tekst uit de Schrift, wanneer een dominee zijn preek maakt en houdt?

De opzet van het proefschrift is al even boeiend. Meestal ging men in de homiletiek (preekkunde) van de theorie naar de praktijk. Boonstra kiest origineel voor de omgekeerde weg. Hij bekijkt

preken van collega's uit onze Gkv om te ontdekken hoe zij met de tekst omgaan en zo te komen tot een preekleer uit de praktijk. Wat valt er te leren voor de theorie uit deze preken?

Boonstra vertelt in het Woord vooraf dat hij twaalf jaar aan dit proefschrift gewerkt heeft, naast al de arbeid voor en in de gemeente. Ik geloof het graag, gezien de omvangrijke verwerking van publicaties rond zijn onderwerp. Dat doet hij kritisch vanuit de gereformeerde traditie, waarbij hij dankbaar meeneemt wat voor zijn onderzoek relevant is. Ik heb met genoegen op deze reis door de aangelegen literatuur meegelijft en dacht: ik word zo heerlijk weer bijgepraat als Ambtelijke Vakken-man uit het verleden!

Er is 'meer'

Lange tijd werd in de gereformeerde preekkunde gesteld dat de predikant de bijbeltekst *uitlegt* en *toepast*. Daar is

vanuit Kampen door C. Trimp en C.J. de Ruijter al kritiek op geweest. Je krijgt zo gemakkelijk een preek in twee delen, terwijl die een geheel moet zijn als boodschap voor de hoorders.

Wat de dominee doet, is niet te vangen in dit begrippenpaar. Er is *meer*, het is complexer en dat laat Boonstra ons ontdekken in de preken die hij bekeken heeft. Zo komt hij vanuit de praktijk tot een nadere ontvouwing van datgene waarin dat 'meer' dan bestaat. Dat is in zijn onderzoek echt het klokhuis van de appel. En dat klokhuis blijkt dan volgens Boonstra met vier fenomenen te beschrijven: de prediker gaat uit van zijn tekst, maar daarbij *perspectiveert* hij, *kenschetst*, *contemporiseert* en *spreekt gericht aan*.

Ik ga dat nu nader uitleggen en dat is best even wat pittig, beste lezer, maar het is de moeite waard. Want hier levert Boonstra echt een waardevolle *bijdrage* aan het vak homiletiek in Kampen en Apeldoorn!

Perspectiveren

Ja, de dominee doet heel wat als hij omgaat met de bijbeltekst en zijn preek maakt. Allereerst *perspectiveert* hij. Uit de bekeken preken van zijn collega's blijkt dat onmiskenbaar. Er wordt een

invalshoek gekozen waarbij blijkt dat er een gezamenlijk geloof is in de Bijbel als Woord van God. De tekst wordt geplaatst in het weidse perspectief van heel de Schrift.

Daarbij maakt de predikant vaak gebruik van andere teksten dan zijn concrete preektekst. Zo krijgt die tekst zijn plaats in het geheel van Gods openbaring. Maar het kan ook met een lied, iets uit de kerkgeschiedenis of uit de geloofsleer.

Kenschetsen

Maar de dominee doet meer. Hij *kenschetst* ook wat er speelt in de wereld of de concrete situatie van zijn hoorders. Dat brengt hij op een bepaalde manier naar voren. Daarbij kan het gaan om een illustratie, maar het kan ook dienen als *klankbord*. Als de prediker erin slaagt te verwoorden wat de gemeente nu voelt en ervaart, dan krijgt de preek een meer dialogisch karakter dat ook van belang is voor de relevantie van de preek. Dit kenschetsen is dus geen gering werk. Het maakt de preek actueel. Ik moest denken aan wijlen ds. W.G. Raven te Almelo, die zei: 'Voordat ik de preekstoel opga, luister ik eerst naar het journaal!'

Contemporiseren

Het aardige van Boonstra's onderzoek is, dat hij laat zien dat zijn collega's het allemaal wel min of meer doen zonder zich bewust te zijn van zijn wetenschappelijk relaas. Toen ik nog preekte, had ik van zijn benamingen niet het minste benul. Een dominee *contemporiseert* ook. Daarmee bedoelt Boonstra dat de prediker op een bepaald punt de bijbeltekst en de hedendaagse context aan elkaar gelijkstelt. Hij laat dan zien dat de afstand in tijd (de oude bijbeltekst) geen discontinuïteit betekent. De dominee neemt dan de tijd van de bijbeltekst als het ware samen met de tijd van zijn hoorders. Zeker, dr. Boonstra, maar hierbij zit wel een homiletisch addertje onder het gras, namelijk dat je te gemakkelijk een isgelijkteken zet tussen toen en nu. Daar kwamen met name professor

B. Holwerda en de zijnen in de vorige eeuw zo tegen op.

Maar Boonstra blijft in zijn lijn door hier aandacht te vragen voor de *heils-geschiedenis*. De tekst moet bezien worden in het concrete verband van het werken van God aan het heil van de wereld. Terecht stelt hij: 'Personen, situatie en gebeurtenissen van de Bijbeltekst kunnen dan pas exemplarisch of symbolisch zijn voor de hoorders van nu als de contemporatie heilshistorisch verantwoord is.'

Gericht aanspreken

Dit laatste is duidelijk de climax of de clou van wat de prediker doet. Via perspectiveren, kenschetsen en contemporiseren werkt de prediker toe naar de boodschap voor zijn hoorders. Nu onthult de prediker echt waar het in de tekst om gaat en wat de Here hier tot de gemeente zegt. Daarbij blijkt hoe zijn 'voorwerk', dat Boonstra met de eerder genoemde fenomenen typeerde, de dominee ertoe brengt om *dit* de gemeente op het hart te binden. Kijk, hier mis ik toch wel het *ambt*. En de notie dat het in de prediking gaat om de *ambtelijke* bediening van het Woord! Nu ook in onze kerken preekstoelen worden vervangen door plastic lessenaartjes, had ik zo graag gehoord

waarin de preek verschilt van een aansprekende deskundige omgang met de bijbeltekst waarbij de professional recht doet aan de fenomenen die Boonstra noemt.

Mijns inziens is hier ook sprake van een 'meer'. Een gezant van Christus zegt het mij aan! Iemand die door God daartoe geroepen is. Dat geeft meer klem dan dat een professional of een gemeentelid mij iets zegt. Ik denk hierbij ook aan het hoge niveau waarop in zondag 31 van de Heidelbergse Cate-

chismus de ambtelijke verkondiging wordt getild.

Zeker, Boonstra's onderzoek gaat van de praktijk naar de theorie. Maar toch...

Ten slotte

Misschien zullen niet veel lezers van ons blad dit proefschrift lezen. Geen nood, als er in Kampen en Apeldoorn in het homiletisch onderwijs maar goede aandacht voor is. Want Boonstra heeft dat onderwijs met zijn studie echt verrijkt. Ik had indertijd best mijn vragen bij dat 'hoordergericht preken' dat uit Kampen toen werd bepleit. Boonstra brengt wat rust in het homiletische kippenhok door recht te doen aan de bijbeltekst en de hoorder!

Ik genoot van stelling 14: 'In onze Nederlandse taal vindt een ongemerkte en sluimerende negatieve discriminatie plaats van iedereen die de naam "Piet" of "Pieter" draagt, zoals blijkt uit woorden als "piet snot", "verpieteren" en "pietje precies". Het meest pijnlijk kwam deze discriminatie aan het licht toen in de media de Zwarte Pietdiscussie werd afgedaan als "pietluttig".'

Dr. Boonstra, troost u: uw dissertatie is verre van 'pietluttig'!

N.a.v.: Pieter Boonstra, *Omgang met de Bijbeltekst in de preek. Een empirisch homiletisch onderzoek*, dissertatie, Boekencentrum Academic, Zoetermeer, 2016, ISBN 9789023971382, 272 pag., prijs € 24,50

Pinksteren

*Het is een vreemd, ongrijpbaar feest:
de nederdaling van de Geest.*

*Wat vlammen en geruis van wind,
een taal, die nieuwe woorden vindt.*

*Nu dalen er geen eng'len meer,
ver lijkt de opgestane Heer.*

*Er is een wonder voor ons oog:
uit sintels rijst een vlam omhoog.*

*Er is een wonder voor ons oor:
Gods Geest vindt bij de mens gehoor.*

*Wie Hem verried getuigt van Hem,
wie Hem verliet spreekt met Zijn stem.*

*Het is een vreemd, onzegbaar feest:
de woord-geboorte van de Geest.*

*En in de Geest daalt onze Heer
voor eeuwig in ons midden neer!*

Nel Benschop (1918-2005)

Uit: *Verzamelde Gedichten* (Kok, 2006)

Na haar dood lijkt Nel Benschop snel vergeten.
Dat is niet terecht.
In tweeregelige strofen probeert ze de kern van Pinksteren te vatten.
Ik vind dat ze daarin geslaagd is.
Mooi om hardop te lezen.

Enthousiast gereformeerd

Perry Storm
Persrevue

In een in veel opzichten opmerkelijk artikel, dat zowel in het *RD* als het *ND* verscheen, is prof.dr. Herman Selderhuis onlangs ingegaan op de perikelen rond het komen tot de GTU. In dat artikel zijn nogal wat prikkelende typering te vinden van de betrokken kerkverbanden. En het is daarom dat ik even naar dit artikel verwijs (en dus niet om over de GTU te beginnen). Selderhuis schijft over de GKv (ik citeer uit het *ND* van 18 april 2017): 'In de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt worstelt men met een midlifecrisis. In de afrekening met het eigen verleden sneuvelen vele vrijgemaakte standpunten en wordt met welhaast angstaanjagende snelheid veel binnengehaald wat nog niet zo lang geleden bestreden werd met het heilig vuur dat bij menigeen in en buiten de vrijgemaakte kerken heel wat brandwonden veroorzaakt heeft.' En wat verderop vult hij dit beeld aldus aan: 'Ach, als Luther vrijgemaakt was geweest, had hij als een razende alleen maar alle tradities overboord gezet en daarbij mogelijk zelfs per ongeluk een stukje sola scriptura weggegooid.' Ik moest aan deze typering meteen weer denken toen ik een heel ander artikel las. En daaruit wil ik hieronder het nodige doorgeven.

Stel dat er enige waarheid schuilt in de typering van Selderhuis (ik druk me behoedzaam uit omdat ik natuurlijk als vrijgemaakte niet graag publiek

wil toegeven dat ik vind dat hij nogal pijnlijk raak schiet), dan zouden de onderstaande waarnemingen over enkele kerken aan de andere kant van onze aardbol tot enig heilzaam nadenken kunnen motiveren. Ik trof ze aan in een artikel van dr. Henk Geertsema (o.a. directeur van het Praktijkcentrum van onze kerken). Het artikel haal ik uit het *Christelijk Weekblad* van 17 maart 2017. Zijn eigen titel is: 'Wat we kunnen leren van de zelfbewuste christenen in Azië'. Hij vertelt dat hij kortgeleden een cursus heeft gegeven aan een seminarie van de Gereja Reformed Injili Indonesia (GRII). Het trof hem dat er zo veel vreugde en daadkracht te vinden is bij de kerken daar, vergeleken met de toberige sfeer die in Nederland in de kerken hangt vanwege krimp, secularisatie etc. Eerst vertelt hij over een vroeger bezoek aan Indonesië (meer dan veertig jaar geleden). Toen leek christelijk geloof nogal cultureel ingevuld te zijn. Maar nu trof hem wat anders. Op dat punt stap ik zijn artikel binnen:

Zelfbewustzijn

Mijn recente bezoek vond plaats rond de verkiezingen voor een nieuwe gouverneur voor de hoofdstad-regio Jakarta. Verkiezingen die onder druk staan van godsdienstige tegenstellingen rond de christelijke gouverneur Basuki Tjahaja Purnama (in de volksmond Ahok genoemd) en behoudende islamitische groepen. De fundamentalistische islam

rukt op en weerspiegelt tegelijk een groeiend zelfbewustzijn van Azië, Afrika en Arabië tegenover de westerse wereld. Dit alles vindt plaats in een Jakarta dat steeds meer gedomineerd wordt door wolkenkrabbers, grote SUV's, winkelcomplexen met alle luxe van de wereld, hotelketens en dure restaurants. Indonesië is een uiterlijk verislamiseerd land met het vermoeden van een sterke inwendige secularisatie binnen de hogere inkomensklassen.

In die context bezocht ik een dienst van de GRII waaraan het seminarie verbonden is. Het was een dienst in een kerk met 4500 zitplaatsen, er was een live streaming van de samenkomst, een professioneel koor met een professionele dirigent en een professionele organist.

De megagrote Messiah Cathedral is nadrukkelijk aanwezig in de omgeving, met 'Solus Christus' en 'Soli Deo Gloria' op de gevel. De preek was vurig, traditioneel gereformeerd qua ethiek, politiek zeer bewust over de mens als beeld van God, en met oog voor de rol van de politiek als hoedster van de geloofsvrijheid van die beelden van God. De Aziatische kerken zijn bovendien zelfbewust, het zijn immers geen kerken die in Europa en Amerika om geld komen bedelen. Het zijn zusterkerken die wat te zeggen hebben tegen de westerse secularisering. Er werd met veel enthousiasme gepreekt over gereformeerd-zijn, over Abraham Kuyper, over de soevereiniteit in eigen kring, en de Reformatorische Wijsbe-

geerte als hulpmiddel voor het verstaan van de tijd en de context. Ik kon me niet herinneren dat ik zo'n enthousiasme over geloof en gereformeerd geloof recentelijk in Nederland had meegemaakt.

Neocalvinisme

Enkele jaren geleden had ik een vergelijkbare ervaring in Seoul, Zuid-Korea, tijdens een congres. Ook daar veel enthousiasme over het evangelie, over de gereformeerde ruimte die in het evangelie aanwezig is, de herstellende kracht voor de staat en het onderwijs van het neocalvinisme van Kuiper en de zijnen. En over de verbijstering van de hoorders in Korea als je vertelde dat in Nederland Kuiper wel erg 'uit' is, dat niemand meer zo enthousiast is over gereformeerd-zijn, hoogstens nog een beetje over evangelisch-zijn.

Ook toen kwam ik, net als nu, helemaal verbaasd terug in Nederland. Maar met dit verschil: toen dacht ik dat ze in Korea nog de postmoderniteit in zouden gaan, nu denk ik dat wij door Azië misschien onze postmoderniteit eens wat moeten laten loslaten.

We moeten de laauwheid van de relativering en de vele individuele waarheden

misschien eens ter discussie stellen. En misschien moeten we ons zelfs weer eens gaan bezinnen op de grote kracht en rijkdom die we kregen in de gereformeerde kijk op de Bijbel, de kerk, de samenleving en de politieke vormgeving daarvan.

De preek in Jakarta ging over artikel 1 van de Apostolische Geloofsbelijdenis. 'Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.' God als Heer, maker, eigenaar. Vader van mensen en almachtig over mensen en overheden. En voor het eerst kreeg ik enig begrip voor de sterke revolutionaire kracht van het reformatorisch belijden en de kracht van het christelijk denken tegen dictatuur, tegen onderdrukking, individualistisch hedonisme of deterministisch evolutionisme.

Geen wonder dat er soms zoveel verzet is, openlijk of bedekt, tegen die boodschap: 'we zijn niet alleen' en 'we zijn niet van onszelf'. Dat is een boodschap die tegen alles ingaat wat ook in een westerse cultuur gangbaar is. Maar het is tegelijk een boodschap die bevrijdt uit de gevangenschap van 'hier en nu', 'doen wat bij je past', 'je eigen geluk bewerken' en 'je eigen ding doen'.

Herstellende kracht

2017 is het jaar waarin we 500 jaar Reformatie herdenken. Als protestantse kerken van lutherse, gereformeerde of evangelische snit. Samen met de rooms-katholieke broederschap, omdat de Reformatie ook het Concilie van Trente tot gevolg had. Wat daar werd besproken en besloten, drong diep door in het roomse leven.

Daarmee is dit dus ook een jaar waarin we kunnen doordenken of we niet meer moeten gaan leven uit de vreugde en de herstellende kracht van Gods woorden. Daarin kunnen we leren van de Aziatische, Afrikaanse en Arabische broers en zussen. Voor onszelf, voor de kerk, voor de mensen om ons heen en voor de samenleving als geheel. Misschien kan 'ik ben gereformeerd' weer een aanduiding worden om trots op en om blij mee te zijn: God heeft ons hervormd, opnieuw gevormd, nieuw leven gegeven en ook u kunt die vrijheid en dat nieuwe leven van God krijgen! Soli Deo Gloria!

Vrouw en ambt (vervolg)

Al verschillende keren gaf ik in de afgelopen maanden delen door van bijdragen aan de discussie vrouw en ambt. Wanneer dit nummer verschijnt, komt de tijd dichtbij dat de GS Meppel met besluiten hierover zal gaan komen. Er wordt met grote spanning naar uitgekeken, want iedereen voelt aan hoe ingrijpend de gevolgen van deze besluiten kunnen zijn.

Het *Reformatorisch Dagblad* van 8 april deed een duit in het zakje door één pagina te vullen met een artikel van twee voorstanders van de vrouw in het ambt en één pagina met een artikel van een tegenstander. De voorstanders zijn dr. Maarten Verkerk (zie over hem ook de Persrevue van het maartnummer) en dr. Gerrit Glas. De titel van hun artikel vat de strekking ervan goed samen: 'Tegenstanders vrouw in het ambt

staren zich blind op tijdgeest'. Ze geven eerst een kort overzicht van de voorgeschiedenis en constateren dan dat de discussie op drie niveaus plaatsvindt: dat van de exegese, dat van de hermeneutiek en dat van de tijdgeest. Dan komen ze tot hun kern:

Andere hermeneutiek?

Hoe moeten we de discussie in de GKV taxeren? Wordt er toegegeven aan de tijdgeest? Worden de teksten van Paulus weggemasseerd? Is er sprake van een nieuwe, ongereformeerde hermeneutiek?

Binnen de GKV zijn er verschillen van mening over de uitleg van de kernteksten en de betekenis daarvan voor het heden. Ook is er verschil van mening over welke teksten wel en geen rol spelen. Op zich is dat niet verrassend. Wat

wel opvalt, is dat de exegetische discussie nauwelijks wordt gevoerd. Zo heeft het vele exegetische materiaal in Zonen & dochters profeteren over de 'zwijgteksten' nauwelijks de aandacht gekregen die het verdient.

Het lijkt erop dat de exegetische discussie de pas wordt afgesneden met een (vermeend) hermeneutisch argument. De eerste laag van dit argument is dat je een andere hermeneutiek nodig hebt om voor de vrouw in het ambt te pleiten. Dit argument is weinig overtuigend als de exegetische discussie nauwelijks wordt gevoerd.

De tweede laag van dit argument is dat de 'andere' hermeneutiek een product is van de tijdgeest. Dit is een spannend argument. We ademen allemaal – zowel voor- als tegenstanders – de postmoderne tijdgeest in; een tijdgeest die

gedragen wordt door 'ik bepaal zelf wel wat goed is' en de christelijke variant 'de kerk moet zich aan de cultuur aanpassen'.

Zonen & dochters profeteren signaleert het gevaar van deze postmoderne tijdgeest. Maar tegelijk wordt het gevaar van de tijdgeest van het verleden onder-

Mr. Dick Slump

kend. Dat gebeurt overigens niet voor het eerst. Zo heeft de eerste auteur van dit artikel al in zijn boek *Sekse* als antwoord (1996) laten zien dat: a. de tijdgeest van het verleden gekenmerkt werd door de onderdrukking en achterstelling van vrouwen, en: b. dat deze tijdgeest een grote invloed heeft gehad op exegese, theologie en kerk.

Het argument van de tijdgeest keert dus als een boemerang terug. Wij constateren dat de tegenstanders van de vrouw in het ambt zich onvoldoende bewust zijn van de invloed van de oude tijdgeest, die verhindert dat er kritisch wordt gekeken naar 'gecanoniseerde' exegeses.

Hun conclusie is dan ook dat er op het ogenblik geen sprake is in de GKV van een knieval voor de tijdgeest, maar dat er juist een groeiend bewustzijn is dat we lang die tijdgeest veel te onkritisch ingeademd hebben. Ze menen dat er van schrijfkritiek geen sprake is. Kortom: tegenstanders van de vrouw in het ambt zijn zelf (uit angst voor de postmoderne tijdgeest) nog gevangen

in de oude tijdgeest die vrouwen ten onrechte achterstelde.

De tegenstander van de vrouw in het ambt die het RD aan het woord laat, gaat op deze taxatie kritisch in. En wat mij betreft zeer ter zake. Het is br. Dick Slump, onder andere bekend van zijn minderheidsrapport over deze materie aan de vorige GS. Zijn titel is: 'Doe recht aan tegenstanders vrouw in het ambt'. Na de hoofdbewering van Verkerk en Glas te hebben samengevat, schrijft hij:

Ik heb grote moeite met deze benadering en herken mij daarin niet. Als ik gevangen zou zitten in een dergelijke 'oude tijdgeest', zou ik ook met aanzienlijk minder genoegen samenwerken met veel vrouwelijke collega's die hetzelfde werk doen als ik.

Inderdaad voeg ik mij nog steeds in de overtuiging van het overgrote deel van de christelijke kerk in heden en verleden dat het regeerambt van predikant en ouderling alleen openstaat voor mannen. Ik ga niet mee met de voorgestelde koerswijziging, omdat ik er niet van overtuigd ben dat die zich verdraagt met de Schrift.

Ook het rapport Samen dienen en het boek Zonen & dochters profeteren hebben mij niet tot die overtuiging gebracht. Het verbaast me dat Verkerk en Glas schrijven dat er geen gedegen studies zijn verschenen die de conclusies ervan weerleggen. Ik denk alleen al aan de bijdragen in het blad Nader Bekeken en de kritische vragen en opmerkingen in de blogs van Matthijs Haak, Dolf te Velde en Wolter Rose. Het kan zijn dat die bijdragen niet gedegen genoeg zijn bevonden, maar het is duidelijk dat nieuwe exegetische inzichten deze schrijvers niet hebben overtuigd.

Bijbels onderwijs

Ik lees in het Nieuwe Testament, en in het bijzonder in het onderwijs van de apostel Paulus, over man en vrouw in de kerk drie dingen die actuele en blijvende betekenis hebben.

1. In een wereld vol onderdrukking en achterstelling van vrouwen is er eeherstel voor de vrouw. Onbekommerd schrijft Paulus aan de gemeenten in Galatië: 'Want u bent allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. (...) Daarbij is het niet van belang dat

NaderBekeken

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Stichting geeft tevens een serie cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks bestuur van de Stichting Woord en Wereld

Voorzitter Dr. ir. H.B. Driessen
Secretaris W. Hindriks
Penningmeester W.A. Dreschler

Redactie Nader Bekeken

Hoofdredactie Dr. P. Boonstra
Eindredactie Drs. G. den Dulck
M.J.A. Zwikstra-de Weger
Redactie Ds. S.M. Alserda
Dr. A. Bas
Drs. H.J. Boiten
Ds. C. van Dijk
Drs. J.W. van der Jagt
Ds. P.L. Storm

Redactiesecretariaat

Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel. 050 - 5344508
Mail: redactie@woordenwereld.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Ds. J. Beekhuis, Hoogeveen
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
Drs. L. Bezemer, Wezep
Drs. F.J. Bijzet, Emmen
J.H. Bollemaat, Dalßen
H. Boomstra, Den Helder, tekeningen/cartoons
A.C. Breen, Dunsborough, WA
Drs. E. Brink, Waddinxveen
Drs. J.J. Burger, Veenendaal
Ds. H. Drost, Zwijndrecht
Drs. L.W. de Graaff, Heerde
Drs. B.P. Hagens, Soest
Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort
Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen, Kampen
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
A. van Leeuwen, Papendrecht
Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
Ds. P. Niemeijer, Rijsburg
Ds. R.Th. Pos, Rijsburg
Ds. P. Schelling, Amersfoort
G.J. Schutte, Zeist
G. Slings, Lelystad
J. Veenstra, Emmen
Dr. H. Veldman, Zuidhorn
Ds. J. Wesseling, Veenendaal
Dr. W.F. Wisselink, Almelo
Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn., Waardhuizen

Vormgeving, prepress, fotografie:

Studio Bert Gort, Grijsperk
Internet: www.woordenwereld.nl

Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar

Druk: Koninklijke BDU Barneveld

Gesproken versie: Nader Bekeken is ook op Daisy-cd en Webbox verkrijgbaar. Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden, tel. 0341-565 499

Opgave en vragen over abonnementen:

Abonnementen (nieuw, wijziging, beëindiging):

1. via internet:
www.woordenwereld.nl

2. schriftelijk:
Woord en Wereldabbonneeservice, Postbus 105, 2400 AC Alphen aan den Rijn, woordenwereld@spabonneeservice.nl of naderbekeken@spabonneeservice.nl

3. telefonisch:
0172 - 47 60 85.

Beëindiging abonnement:

Via www.woordenwereld.nl, per post of per telefoon (gegevens hierboven), tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Bezorgklachten kunt u melden op
www.woordenwereld.nl/klantenservice

Kijk voor **meer informatie** en uitgebreide **abonnementsvoorwaarden** op www.woordenwereld.nl

Abonnementsprijzen:

Nader Bekeken	€ 36,00
Nader Bekeken + vier cahiers	€ 71,00
Nader Bekeken studenten	€ 21,50
Nader Bekeken PDF	€ 21,50
Nader Bekeken PDF (buitenland Europa)	€ 31,50
Nader Bekeken PDF (buitenland overig)	€ 41,00
Cahiers bij abonnement (per jaar)	€ 38,00
Cahiers, losse verkoop	€ 11,95

Bankrekeningnummer: NL 75 INGB 0007 2255 58

Bic-code: INGBNL2A

Deze tarieven gelden bij machtiging (automatische incasso). Voor betaling per acceptgirokaart of per eigen overschrijving geldt een opslag van € 2,-

Bankrekeningnummer voor **giften**: NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1380 - 3034

men man is of vrouw, want allen bent u één in Christus Jezus' (Gal. 3:26-28, HSV). Dit lijkt me in lijn met de profetie van Joël, die door de apostel Petrus in zijn pinksterpreek wordt aangehaald, dat zonen én dochters zullen profeteren. Daarvan lezen we ook in de brieven van Paulus.

2. In een wereld vol misplaatst en onderdrukkend gedrag van mannen moeten mannen leren hoe zij met (hun) vrouwen moeten omgaan. Ik heb als deputaat voor 'm/v in de kerk' in mijn verantwoording aan de generale synode Ede (2014) uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor deze cultuurkritiek van Paulus. De vloek die God na de zondeval uitsprak (Gen. 3:16: '... en hij zal over u heersen') kan voor mannen geen legitimatie of alibi zijn om vrouwen te onderdrukken of te gebruiken voor hun eigen belangen. Integendeel, Paulus spiegelt de man-vrouwverhouding aan de verhouding van Christus en Zijn gemeente en geeft de mannen onderwijs in de Geest van Christus: Wie leiding geeft moet worden als iemand die dient, zoals Hij (zie Luk. 22:26,27). Leidinggeven heeft niets te maken met onder de duim houden of andere vormen van onderdrukking. Gezaghebbend spreken is niet gelijk aan brute machtsuitoefening. Beide staan in het teken van dienen.

3. In de gemeente van Christus delen allen in de genade, en toch wordt er ook onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Dat is kennelijk niet met elkaar in tegenspraak. In navolging van Christus bij de keuze van Zijn discipelen worden er in Zijn gemeenten geen vrouwen aangesteld als oudsten. Nergens lezen we dat vrouwen dat niet zouden kunnen vanwege hun vrouwelijke eigenschappen of vanwege een gebrek aan kennis van de Schriften. Wel ontdekken we, als we Paulus' onderwijs op dit punt overzien, dat hij aansluit bij het begin

van de geschiedenis. Heel duidelijk is dat in 1 Tim. 2:13,14, waar hij uitdrukkelijk argumenteert met een beroep op de verhouding tussen Adam en Eva bij schepping en zondeval. Op dit Schriftgedeelte volgt onmiddellijk 1 Tim. 3, waar eisen worden gesteld aan opziëners in de gemeente, waaronder dat zij man moeten zijn. Als Paulus, aangesteld als apostel van Jezus Christus, zo argumenteert, kunnen wij deze boodschap niet terzijde schuiven als achterhaald of cultuurgebonden, of als geïsoleerde zwijgteksten. Dat kan evenmin met Paulus' typering van de man als hoofd van de vrouw, naar het voorbeeld van Christus als hoofd van Zijn gemeente.

De kern van de hele discussie over M/V en ambt is de vraag waarom dit onderwijs niet meer beslissend zou zijn voor de christelijke kerk anno nu. Verkerk en Glas stellen dat de exegetische discussie de pas wordt afgesneden met een (vermeend) hermeneutisch argument. Dat zou dan haaks staan op de vrijheid van de exegese waaraan de GKV hun bestaan zouden hebben te danken. Ik heb wel even met mijn ogen geknipperd toen ik dit las. Drie jaar geleden waren deputaten 'm/v in de kerk' het met elkaar eens dat over de exegese van bepalende Bijbelgedeelten geen wezenlijk verschil van mening bestond. Paulus heeft geschreven wat hij heeft geschreven. De wegen gingen uiteen bij

de betekenis en toepassing daarvan in onze tijd en cultuur.

Oudsten

In het rapport Samen dienen is, meer dan in het deputatenrapport van drie jaar geleden, aandacht gegeven aan de rol die verschillende vrouwen in de Bijbel hebben gespeeld. Maar daarin komt het verschil tussen een regeerambt en allerlei andere diensten in de kerk te weinig uit de verf. De oudste in het NT is niet alleen een 'koploper', iemand die vooropgaat in dienstbetoon, maar ook iemand die met volmacht van Christus geroepen is toezicht te houden op de kudde (Hand. 20:28). Met die volmacht kunnen oudsten ook tegenover de gemeente komen te staan. Zij zijn geroepen om het Woord van God te verkondigen, toezicht te houden op de kudde, en verantwoording af te leggen aan hun Heer over de zielen van de gemeenteleden (Hebr. 13:17). Het ambt van oudste toont veel gelijkenis met dat van ouderling, inclusief de predikant in de gereformeerde kerken. Het moet onderscheiden worden van allerlei gaven die de Heilige Geest in de gemeente geeft.

Het feit dat vrouwen niet tot dit ambt worden geroepen is allerminst een rem op de inbreng van vrouwen in de gemeente, zoals in het rapport Samen dienen soms lijkt te worden gesuggereerd. Gelovige mannen en vrouwen in de gemeente ontvangen allen gaven van de Heilige Geest tot opbouw van de gemeente, maar zij krijgen niet allen dezelfde roeping. Een beroep op de vele gaven van vrouwen en hun inzet voor het evangelie mag niet gebruikt worden als een breekijzer om het regeerambt voor hen te openen. Gaven worden ingezet vanuit de roeping, niet andersom.

U kunt ons steunen door uw voor de belasting aftrekbare giften te storten op rekening NL42 RABO 0324 6259 01 ten name van de Stichting Woord en Wereld te Hardinxveld-Giessendam. Zij die de stichting testamentair willen gedenken, kunnen gebruikmaken van de volgende formulering: Ik legateer (... bedrag invullen ...) vrij van kosten aan de Stichting Woord en Wereld, statutair gevestigd te Haarlemmermeer. Wij zijn een ANBI-instelling.

@NaderBekeken

www.facebook.com/naderbekeken

www.woordenwereld.nl